

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

DEPARTAMENT GOSPODARKI, SKARBU PAŃSTWA I PRYWATYZACJI

Nr ewid. 143/2009/P08050/KGP
KGP/41019/08

Informacja o wynikach kontroli realizacji zobowiązań offsetowych wynikających z kontraktu na zakup samolotów F-16

Warszawa lipiec 2009 r.

Misją *Najwyższej Izby Kontroli jest dbałość o gospodarność i skuteczność w służbie publicznej dla Rzeczypospolitej Polskiej*

Wizją *Najwyższej Izby Kontroli jest cieszący się powszechnym autorytetem najwyższy organ kontroli państwowej, którego raporty będą oczekiwanym i poszukiwanym źródłem informacji dla organów władzy i społeczeństwa*

Dyrektor Departamentu
Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji

Andrzej Otrębski

Zatwierdzam:

Stanisław Jarosz

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli

dnia: 24 lipca 2009 r.

Najwyższa Izba Kontroli
ul. Filtrowa 57
00-950 Warszawa
tel./fax: 0-xxxx-22- 444 50 00
www.nik.gov.pl

Spis treści:

1.	WPROWADZENIE	4
2.	PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI	6
2.1.	Ogólna ocena kontrolowanej działalności	6
2.2.	Synteza wyników kontroli	7
2.3.	Uwagi końcowe i wnioski	12
3.	WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI	14
3.1.	Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych	14
3.1.1.	<i>Ogólna charakterystyka transakcji offsetowej</i>	<i>14</i>
3.1.2.	<i>Offset w Polsce</i>	<i>16</i>
3.1.3.	<i>Umowa offsetowa z LMC</i>	<i>17</i>
3.2.	Istotne ustalenia kontroli	20
3.2.1.	<i>Działania ministra właściwego do spraw gospodarki na etapie negocjowania umowy z LMC</i>	<i>20</i>
3.2.2.	<i>Działania ministra właściwego do spraw gospodarki na etapie realizacji umowy offsetowej z LMC</i>	<i>23</i>
3.2.3.	<i>Realizacja umowy offsetowej z LMC w latach 2003-2008</i>	<i>25</i>
3.2.4.	<i>Efekty zobowiązań offsetowych zrealizowanych w ramach I etapu umowy z LMC</i>	<i>31</i>
3.2.5.	<i>Przebieg realizacji zobowiązań offsetowych u kontrolowanych offsetobiorców i ich efekty</i>	<i>39</i>
3.2.6.	<i>Monitorowanie i kontrolowanie stanu realizacji zobowiązań offsetowych wynikających z umowy z LMC</i>	<i>45</i>
4.	INFORMACJE DODATKOWE O PRZEPROWADZONEJ KONTROLI	50
4.1.	Organizacja kontroli	50
4.2.	Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli	52
5.	ZAŁĄCZNIKI	57
5.1.	Wykaz skontrolowanych podmiotów oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły w nich kontrole	57
5.2.	Jednostki organizacyjne ministerstwa właściwego do spraw gospodarki prowadzące działalność w kontrolowanym zakresie	57
5.3.	Lista osób odpowiedzialnych za kontrolowaną działalność	58
5.4.	Członkowie Kierownictwa ministerstwa właściwego do spraw gospodarki nadzorujący kontrolowaną działalność	59
5.5.	Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli	60
5.6.	Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności	61
5.7.	Szczegółowe tabele i zestawienia liczbowe	63
5.7.1.	<i>Ewolucja ilości i wartości projektów offsetowych w ramach umowy z LMC</i>	<i>63</i>
5.7.2.	<i>Wartość projektów offsetowych zaliczonych na poczet I etapu umowy z LMC</i>	<i>64</i>
5.7.3.	<i>Struktura zobowiązań offsetowych zaliczonych na poczet I etapu umowy z LMC</i>	<i>65</i>
5.7.4.	<i>Przebieg wykonywania zobowiązań offsetowych na poczet I etapu umowy z LMC</i>	<i>66</i>
5.7.5.	<i>Przebieg zaliczania zobowiązań offsetowych na poczet I etapu umowy z LMC</i>	<i>67</i>
5.7.6.	<i>Zobowiązania bezpośrednie zaliczone na poczet I etapu umowy offsetowej z LMC</i>	<i>68</i>
5.7.7.	<i>Zobowiązania pośrednie zaliczone na poczet I etapu umowy z LMC</i>	<i>71</i>
5.7.8.	<i>Nierealizowane zobowiązania bezpośrednie w ramach umowy z LMC</i>	<i>75</i>
5.7.9.	<i>Nierealizowane zobowiązania pośrednie w ramach umowy z LMC</i>	<i>76</i>

Objaśnienia podstawowych pojęć i skrótów używanych w *Informacji*

Lp.	Termin	Objaśnienie znaczenia
1	Umowa offsetowa	Umowa zawarta między Skarbem Państwa, reprezentowanym przez ministra właściwego do spraw gospodarki, a zagranicznym dostawcą, określająca w szczególności: wartość, przedmiot, harmonogram oraz warunki wykonywania poszczególnych zobowiązań offsetowych (ZO) wchodzących w jej skład.
2	Umowa dostawy (uzbrojenia lub sprzętu wojskowego)	Umowa zawierana przez Skarb Państwa, reprezentowany przez Ministra Obrony Narodowej z zagranicznym dostawcą, której przedmiotem jest sprzedaż, dostawa, licencja, know-how, a także inne przeniesienie prawa lub świadczenia usług, których przedmiotem jest uzbrojenie lub sprzęt wojskowy na potrzeby Sił Zbrojnych RP. Tej umowie towarzyszy umowa offsetowa.
3	Zagraniczny dostawca	Zagraniczny podmiot dostarczający uzbrojenie lub sprzęt wojskowy na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa. Strona umowy offsetowej.
4	Zamawiający	MON, MSWiA, jednostki podległe bądź nadzorowane przez te ministerstwa lub inne podmioty zamawiające uzbrojenie, sprzęt wojskowy albo usługi na potrzeby obronności lub bezpieczeństwa państwa.
5	MON	Ministerstwo Obrony Narodowej.
6	MSWiA	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.
7	LMC	Lockheed Martin Corporation.
8	Umowa offsetowa z LMC	Umowa zawarta w dniu 18 kwietnia 2003 r. z zagranicznym dostawcą (firmą LMC) w związku z realizowanym przez ten podmiot kontraktem na dostawę 48 samolotów wielozadaniowych F-16 na potrzeby zamawiającego (Sił Zbrojnych RP).
9	Umowa biznesowa (umowa wykonawcza do umowy offsetowej)	Umowa zawierana między uzgodnionymi przez Skarb Państwa i zagranicznego dostawcę stronami (offsetodawcą i offsetobiorcą) w celu realizacji wszystkich elementów danej umowy offsetowej (np. umowy offsetowej z LMC) w odniesieniu do poszczególnych zobowiązań offsetowych wchodzących w jej skład.
10	Offsetodawca	Zagraniczny dostawca lub firma działająca w jego imieniu, bezpośrednio współpracująca z beneficjentem poszczególnych zobowiązań offsetowych – offsetobiorcą.
11	Offsetobiorca	Polski przedsiębiorca (także uczelnia, jednostka badawczo-rozwojowa, jednostka budżetowa), u którego – na podstawie umowy offsetowej – ulokowana została realizacja zobowiązania offsetowego (bezpośredniego lub pośredniego).

Lp.	Termin	Objaśnienie znaczenia
12	Wartość umowy offsetowej	Łączna wartość wszystkich ZO, z zastosowaniem mnożników offsetowych, określona w umowie offsetowej, realizację której gwarantuje zagraniczny dostawca. Wartość umowy offsetowej z LMC wynosi 6 028 mln USD.
13	Zobowiązanie offsetowe (zobowiązanie lub ZO)	Zobowiązanie offsetodawcy do zrealizowania konkretnego przedsięwzięcia na rzecz offsetobiorcy (wspólnie z nim). Przedmiotem ZO może być: zakup od Skarbu Państwa udziałów lub akcji; wniesienie wkładów do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub spółki akcyjnej; zawarcie i zrealizowanie umowy sprzedaży, dostawy, licencji, know-how i innej umowy o przeniesienie prawa lub świadczenie usług. Wartość ZO w umowie z LMC (według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r.) wynosiła 9 738 mln USD.
14	ZO bezpośrednie	ZO wiążące się z umową dostawy uzbrojenia lub sprzętu wojskowego realizowane na rzecz przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym, wymienionych w rozporządzeniu Rady Ministrów. W umowie z LMC ich udział, po realizacji całości umowy, powinien wynosić co najmniej 50% wartości umowy offsetowej (tj. 3 014 mln USD).
15	ZO pośrednie	Pozostałe zobowiązania offsetowe.
16	Projekt offsetowy (projekt)	Przedsięwzięcie składające się z szeregu ZO.
17	Mnożnik offsetowy	Liczbowy współczynnik (z przedziału 0,5-5,0) stosowany dla określania wartości ZO realizowanych przez zagranicznego dostawcę na poczet wartości umowy offsetowej. Ich szczegółowy wykaz zawiera rozporządzenie Rady Ministrów. Im bardziej preferowany dla gospodarki przedmiot zobowiązania, tym wyższy mnożnik.
18	Ustawa offsetowa	<i>Ustawa z dnia 10 września 1999r. o niektórych umowach kompensacyjnych zawieranych w związku z umowami dostaw na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. Nr 80, poz. 903 ze zm.), będąca podstawowym aktem regulującym zasady i sposób stosowania w Polsce instrumentu offsetu.</i>
19	KUO	Komitet do Spraw Umów Offsetowych. Organ opiniodawczy, wspomagający ministra właściwego do spraw gospodarki w podejmowaniu decyzji dotyczących: zawierania, monitorowania oraz rozliczania realizacji umów offsetowych. Jego regulamin organizacyjny określa rozporządzenie Rady Ministrów.
20	MG	Ministerstwo Gospodarki.
21	DOF	Departament Programów Offsetowych. Jednostka organizacyjna MG zajmująca się problematyką offsetu.

1. WPROWADZENIE

Temat Najwyższa Izba Kontroli, z własnej inicjatywy, przeprowadziła *kontrolę realizacji zobowiązań offsetowych wynikających z kontraktu na zakup samolotów F-16*. Została ona ujęta w planie pracy NIK pod nr P/08/050.

Wcześniej, na przełomie 2005 i 2006 r., NIK przeprowadziła w Ministerstwie Gospodarki (MG) kontrolę rozpoznawczą *prawidłowości przygotowania i zawierania umów offsetowych*, oznaczoną R/05/017, której wyniki, w odniesieniu do umowy offsetowej z LMC, zaprezentowano w niniejszej *Informacji*.

Tło ogólne badanej problematyki. Główne postanowienia umowy offsetowej z LMC

Umowa offsetowa z LMC zawarta została w dniu 18 kwietnia 2003 r., w związku z umową dostawy przez tę firmę 48 samolotów wielozadaniowych F-16 na potrzeby Sił Zbrojnych RP. Jej łączna wartość offsetowa, tj. wartość wszystkich zobowiązań do wykonania (z uwzględnieniem mnożników offsetowych), ustalona została na kwotę 6 028 mln USD. Zagraniczny dostawca ponosi odpowiedzialność za wykonanie, w ciągu 10 lat, zobowiązań offsetowych (ZO) o tej wartości. Wartość umowy offsetowej z LMC jest niezależna od sumy wartości wszystkich zobowiązań, które zostały lub mogą być przyjęte przez Skarb Państwa (ich wartość offsetowa – według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. – wynosiła 9 738 mln USD).

Zagraniczny dostawca rozliczany jest z wykonania umowy w trzech etapach. W I etapie (do końca 2006 r.) firma LMC zobowiązana była do zrealizowania ZO o łącznej wartości offsetowej 3 000 mln USD, w II etapie (do końca 2009 r.) – 2 000 mln USD, a w III etapie (do końca 2013 r.) – 1 028 mln USD. Udział zobowiązań offsetowych bezpośrednich po realizacji całości umowy wynosić powinien co najmniej 50%. Zabezpieczeniem interesów Skarbu Państwa w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania poszczególnych zobowiązań oraz całej umowy przez zagranicznego dostawcę (w ramach jej poszczególnych etapów) są kary, wynegocjowane w wysokości stanowiącej równowartość niewykonanych lub nienależycie wykonanych ZO.

Cel i zakres kontroli Celem kontroli było dokonanie oceny:

- dotychczasowego przebiegu realizacji zobowiązań offsetowych przypadających do wykonania w związku z zawartą w dniu 18 kwietnia 2003 r. umową offsetową z firmą LMC, w tym sposobu ich rozliczenia;

- efektów wykonanych przez zagranicznego dostawcę zobowiązań – będących konsekwencją umowy dostawy przez tę firmę 48 samolotów wielozadaniowych F-16 dla Sił Zbrojnych RP – które jako kompensata wydatków budżetowych ponoszonych przez państwo na zakup uzbrojenia i sprzętu wojskowego powinny przynieść naszemu krajowi wymierne korzyści w kategoriach: gospodarczych, technologicznych i społecznych;
- prawidłowości i skuteczności stosowanych przez MG procedur monitorowania i kontroli sposobu realizacji tych zobowiązań.

Badaniami kontrolnymi objęto w szczególności I etap umowy z LMC, tj. lata 2003-2006. W *Informacji*, w celu nadania jej waloru aktualności, zaprezentowano także dane za lata 2007-2008.

Mając na względzie konieczność zachowania poufności zapisów odnoszących się do ZO zawartych w umowie offsetowej z LMC niniejsza *Informacja* sporządzona została z uwzględnieniem powyższych ograniczeń, tj. tak aby zawarte w niej dane nie podlegały ograniczeniom w publikowaniu¹.

Organizacja Kontrolę przeprowadzono w okresie od dnia 16 września 2008 r. do dnia 31 marca 2009 r. w Ministerstwie Gospodarki oraz u wybranych offsetobiorców².

¹ Szczegółowe dane dotyczące przebiegu realizacji umowy z LMC przedstawiono w załączniku 5.7., w kolejnych tabelach (Zestawienia od 5.7.1. do 5.7.9.).

² Wykaz skontrolowanych podmiotów oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły w nich kontrole zawiera załącznik 5.1.

2. PODSUMOWANIE WYNIKÓW KONTROLI

2.1. Ogólna ocena kontrolowanej działalności

Dotychczasowy przebieg realizacji umowy offsetowej, zawartej z firmą Lockheed Martin Corporation (LMC), Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości³. Jej aktualny stopień zaawansowania, w ocenie NIK, nie stwarza istotnych zagrożeń dla wykonania przez zagranicznego dostawcę zobowiązań, których realizację zagwarantował on w podpisanej umowie. Biorąc natomiast pod uwagę skalę potrzeb restrukturyzacyjnych polskiej gospodarki, efekty jedynie nielicznych projektów i wchodzących w ich skład zobowiązań – zrealizowanych w latach 2003-2008 – w sposób kompleksowy wypełniały oczekiwania stawiane przed offsetem, jako skutecznym instrumentem polityki gospodarczej państwa kompensującym wydatki ponoszone przez nasz kraj na zakup uzbrojenia i sprzętu wojskowego wymiernymi korzyściami w kategoriach ekonomicznych, technologicznych i społecznych. Wyniki te, jako obejmujące jedynie pierwszy okres wykonywania zobowiązań, nie przesądzają jeszcze jednak o końcowej efektywności realizacji całej umowy offsetowej.

Zdaniem NIK, nie w pełni satysfakcjonujący poziom dotychczasowych efektów offsetu, jest konsekwencją błędów popełnionych przez stronę polską (administrację rządową i przedsiębiorców – offsetobiorców) na etapie negocjowania warunków realizacji umowy offsetowej, a przede wszystkim wadliwej selekcji zobowiązań wchodzących pierwotnie w jej skład. Wynegocjowane w późniejszym okresie, tj. w latach 2004-2008, modyfikacje zarówno uregulowań umownych jak i poszczególnych zobowiązań, w dalszym ciągu nie stwarzają wystarczających gwarancji dla zapewnienia maksymalizacji tych efektów, w odniesieniu do pozostałych do wykonania zobowiązań.

W ocenie NIK, nie budzi zastrzeżeń funkcjonujący w Ministerstwie Gospodarki system monitorowania i kontroli realizacji zobowiązań offsetowych. Może być on pomocnym instrumentem w skutecznym wykorzystaniu doświadczeń i wniosków płynących z realizacji I etapu umowy z LMC.

³ Zgodnie ze standardami kontroli NIK, stosowane są następujące oceny ogólne: ocena pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych uchybień, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna.

2.2. Synteza wyników kontroli

Negocjacje umowy
offsetowej z LMC
i modyfikacje
wchodzących w jej
skład ZO

1. Zobowiązania offsetowe przewidziane pierwotnie do objęcia umową z LMC nie były rzetelnie przygotowane, a konieczność ich modyfikacji wynikała przede wszystkim z małego doświadczenia strony polskiej (zarówno rządowej, jak i przedsiębiorców). Na błędy popełnione przy przygotowaniu i zawieraniu tej największej umowy offsetowej wskazywała NIK w swojej poprzedniej kontroli.

Ostateczna oferta offsetowa LMC z dnia 12 listopada 2002 r., skonsultowana z MG, obejmowała 86 projektów offsetowych o łącznej wartości offsetowej 9,3 mld USD, w tym 49 projektów dotyczących offsetu bezpośredniego oraz 37 projektów dotyczących offsetu pośredniego.

W umowie offsetowej z LMC z dnia 18 kwietnia 2003 r. ujęto natomiast 44 projekty o łącznej wartości offsetowej 12,6 mld USD, w tym 16 projektów dotyczących offsetu bezpośredniego i 28 projektów dotyczących offsetu pośredniego. W umowie tej zawarto ogólne postanowienia w zakresie określenia przedmiotu ZO, co umożliwiło wprawdzie łatwe dokonywanie korekt w ramach poszczególnych projektów offsetowych, jednakże nie gwarantowało, że zrealizowane zostaną te projekty, których efektywność z punktu widzenia potrzeb modernizacyjnych polskiej gospodarki byłaby największa.

W latach 2003-2006 z przedmiotowego zakresu offsetu wycofano 9 projektów o wartości offsetowej 1,8 mld USD i w to miejsce wprowadzono 6 nowych projektów o wartości offsetowej 2,2 mld USD. Łączna wartość offsetowa zobowiązań wcześniej planowanych do realizacji w I etapie (ujętych w pierwotnym tekście umowy z LMC), których nie udało się ostatecznie zrealizować wyniosła 1,5 mld USD. Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r., w I etapie realizacji umowy, w ramach 26 projektów, miały być wykonane zobowiązania o łącznej wartości offsetowej 5 mld USD, w tym w ramach 12 projektów dotyczących offsetu bezpośredniego ZO o łącznej wartości 1,8 mld USD, a w ramach 14 projektów dotyczących offsetu pośredniego ZO o łącznej wartości 3,2 mld USD.

Cała umowa z LMC, po wprowadzeniu kolejnych zmian, na koniec 2008 r. obejmowała 27 projektów o łącznej wartości offsetowej 9,7 mld USD, w tym 13 projektów dotyczących offsetu bezpośredniego oraz 14 projektów dla offsetu pośredniego.

Skala powyższych zmian w sposób jednoznaczny wskazuje, że początkowe projekty offsetowe nie były weryfikowane przez Ministerstwo Gospodarki pod kątem preferowanych kierunków i miejsc lokowania ZO. Dodatkowym czynnikiem powodującym konieczność wprowadzania zmian był fakt, że wchodzące w skład początkowych projektów zobowiązania nie podlegały właściwej ocenie pod kątem realności ich wykonania. NIK pozytywnie pod względem celowości i rzetelności ocenia natomiast działania podejmowane przez ministra właściwego do spraw gospodarki począwszy od drugiej części I etapu realizacji umowy offsetowej z LMC i kontynuowane do czasu zakończenia kontroli. W sposób konsekwentny dążyły one do wprowadzenia nowych mechanizmów, umożliwiających bardziej efektywną realizację ZO planowanych, wykonywanych i zaliczanych w ramach tej umowy. [str. 21, 23, 63 *Informacji*]

**Realizacja umowy
offsetowej z LMC
i wchodzących
w jej skład ZO**

2. Mając na względzie wartość offsetową wszystkich zobowiązań zaliczonych na poczet umowy z LMC w I etapie jej realizacji, NIK nie dostrzega realnych zagrożeń dla wypełnienia przez zagranicznego dostawcę, w całym okresie umownym, obowiązku wykonania ZO o łącznej wartości 6 mld USD. Opinii takiej, na obecnym etapie, nie można natomiast wyrazić w odniesieniu do wszystkich zobowiązań zawartych w tej umowie, których łączna wartość offsetowa (według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r.) wynosiła 9,7 mld USD. Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r., w I etapie realizacji umowy z LMC wykonanych zostało 80 ZO, zaliczonych na ogólną wartość offsetową 4,3 mld USD, w tym w ramach offsetu bezpośredniego – 42 ZO na kwotę 1,3 mld USD (30,2% ogólnej wartości offsetowej wykonanej w latach 2003-2006), a w ramach offsetu pośredniego – 38 ZO na kwotę 3 mld USD (odpowiednio 69,8%). W ujęciu wartościowym oznaczało to znaczne przekroczenie minimalnych kwot do osiągnięcia w latach 2003-2006, albowiem umowa offsetowa z LMC przewidywała dla tego okresu realizację zobowiązań o łącznej wartości offsetowej wynoszącej 3 mld USD (bez konieczności zachowania 50% udziału bezpośrednich ZO, tj. warunku wymaganego dla całego 10-letniego okresu umownego). Tym samym dokonane zaliczenia stanowiły 143,3% wielkości określonej w umowie dla I etapu i 71,7% łącznej wartości offsetowej wszystkich ZO wiążących zagranicznego dostawcę (nie mniej niż 6 mld USD).

Stopień zaawansowania zaliczeń wszystkich ZO dokonanych w latach 2003-2008 na poczet wartości offsetowej umowy z LMC w stosunku do całości obligatoryjnych zobowiązań zagranicznego dostawcy wynikających z tej umowy wyniósł w odniesieniu do całego offsetu 83,3% (5 mld USD wobec 6 mld USD), offsetu bezpośredniego – 66,7% (2 mld USD wobec 3 mld USD), a offsetu pośredniego – 100% (3 mld USD). Natomiast w stosunku do łącznej wartości offsetowej wszystkich zadeklarowanych przez LMC zobowiązań (9,7 mld USD, w tym offset bezpośredni – 3,9 mld USD, a offset pośredni – 5,8 mld USD), stopień zaawansowania zaliczeń dokonanych w ww. okresie wynosił ok. 51% dla każdego z tych rodzajów zobowiązań. [str. 25 *Informacji*]

**Efekty ZO
zrealizowanych
w ramach umowy
offsetowej z LMC**

3. NIK krytycznie pod względem celowości ocenia nieopracowanie przez Ministerstwo Gospodarki, w okresie negocjowania i realizacji I etapu umowy z LMC, kryteriów umożliwiających dokonanie oceny efektów realizacji umowy w odniesieniu do pojedynczych ZO, jak i w skali całej umowy. Utrudniało to przeprowadzenie rzetelnego podsumowania dotychczasowych jej efektów. Prace nad zdefiniowaniem mierników efektywności podjęto dopiero w kwietniu 2008 r., w związku z przygotowaniem do opracowania *Strategii offsetowej*⁴.

W ocenie NIK, efekty zaledwie 5 z 20 projektów zrealizowanych w I etapie umowy z LMC wypełniały w sposób kompleksowy cele offsetu wyrażone w art. 5 *ustawy offsetowej*. Powyższa okoliczność stanowić powinna dla Ministerstwa Gospodarki istotny argument w dalszych kontaktach i negocjacjach z zagranicznym dostawcą, zmierzających do wyegzekwowania pełnej realizacji wszystkich zadeklarowanych i zawartych w niej zobowiązań.

W przypadku offsetu bezpośredniego NIK pozytywnie ocenia efekty osiągnięte w wyniku realizacji dwóch projektów, a w odniesieniu do offsetu pośredniego trzech projektów. Mimo iż stanowiły one tylko 25% liczby wykonanych projektów, to jednak pod względem wartości ich udział był prawie 3-krotnie wyższy, co przemawia za dobrą oceną w ujęciu wartościowym. Łączna wartość offsetowa tych pięciu projektów wynosiła bowiem 3,2 mld USD, stanowiąc prawie 75% wartości offsetowej wszystkich zaliczonych w I etapie zobowiązań (4,3 mld USD), 33% wartości offsetowej wszystkich planowanych do realizacji

⁴ Wg informacji MG z lipca 2009 r. dokument nosi teraz nazwę *Strategiczne kierunki polityki offsetowej*.

zobowiązań w ramach umowy z LMC (9,7 mld USD) i 53% wartości offsetowej tej umowy (6 mld USD). [str. 37 *Informacji*]

Wśród zrealizowanych dotychczas zobowiązań przy ich zaliczaniu rzadko stosowano wysokie mnożniki offsetowe. W ramach 80 ZO zaliczonych na poczet I etapu tej umowy, mnożniki z przedziału 0,5-2,0 zastosowano w przypadku 66 zobowiązań (82,5%), a z przedziału 2,0-5,0 w odniesieniu do 16 zobowiązań (17,5%). Ich wartość offsetowa, w rozbiciu na ww. przedziały wartości mnożników offsetowych, stanowiła odpowiednio 80% i 20% łącznej wartości offsetowej wszystkich zobowiązań zaliczonych w tym okresie (4,3 mld USD).

[str. 65 *Informacji*]

**Przebieg realizacji ZO
u kontrolowanych
offsetobiorców oraz ich
efekty**

4. Podczas realizacji I etapu umowy z LMC, czynnikiem negatywnie wpływającym na osiągane efekty było niezawieranie przez poszczególnych offsetobiorców odpowiednio skonstruowanych umów biznesowych z offsetodawcami, wszechstronnie zabezpieczających interesy polskich przedsiębiorców. Dostrzegając działania podejmowane przez MG w celu zmiany sytuacji w tym zakresie, NIK zwraca uwagę, że brak stosownych zapisów w umowach może spowodować szczególnie negatywne konsekwencje w przypadku ewentualnego zaprzestania realizacji zobowiązań po dokonaniu zaliczeń na kwotę równą wartości offsetowej umowy z LMC.

Kontrola prowadzona u sześciu wybranych offsetobiorców wykazała, że trzech przedsiębiorcy (ZCh „Nitro-Chem” SA, Uniwersytet Łódzki i Instytut Lotnictwa) nie zawarli umów biznesowych z offsetodawcami, w których w sposób kompleksowy zabezpieczyli własne interesy w przypadkach przerwania wykonywania, niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez offsetodawcę poszczególnych ZO. Brak posiadania takich zabezpieczeń przez Uniwersytet Łódzki i Instytut Lotnictwa miał bezpośredni wpływ na przebieg realizacji zobowiązań offsetowych w latach 2003-2006 i osiągnęte w ich rezultacie efekty – zdaniem NIK niesatysfakcjonujące.

Mając na względzie przygotowanie offsetobiorcy, dotychczasowy przebieg realizacji ZO oraz osiągnięte efekty, jednoznacznie pozytywnymi przykładami realizacji zobowiązań offsetowych w ramach umowy z LMC u kontrolowanych offsetobiorców są projekty ulokowane w ZM „Mesko” SA i w Grupie „Lotos” SA.

W gronie badanych offsetobiorców, w ZM „Bumar-Łabędy” SA, wystąpił także przypadek niedokończenia realizacji zobowiązania, a w konsekwencji nieosiągnięcie wszystkich pierwotnie zakładanych efektów.

Ustalenia kontroli u wybranych offsetobiorców wskazują, że istotnymi barierami w efektywnym wykorzystaniu instrumentu offsetu, poza brakiem zabezpieczeń zawartych w umowach, mogą być także nieprzygotowanie offsetobiorcy do realizacji zobowiązań w terminach określonych w umowie z LMC, podejmowane przez offsetodawcę próby wywiązania się z realizacji ZO jak najmniejszym kosztem, zła sytuacja ekonomiczno-finansowa offsetobiorcy, w tym w szczególności spółek sektora obronnego, mała wiedza i doświadczenie offsetobiorcy, a także jego bierność i oczekiwanie, że administracja rządowa zdoła na jego korzyść rozstrzygnąć wszystkie wątpliwe kwestie. [str. 39 *Informacji*]

**Monitorowanie
i kontrolowanie
przebiegu realizacji
umowy offsetowej
z LMC**

5. NIK nie zgłasza zastrzeżeń do dotychczasowego sposobu wykonywania przez ministra właściwego do spraw gospodarki jego kompetencji wynikających z art. 14 *ustawy offsetowej*, tj. działań podejmowanych w zakresie monitorowania i kontroli stanu realizacji ZO wynikających z umowy z LMC. W latach 2003-2008 nie wystąpiły przypadki nieterminowego przedłożenia przez LMC sprawozdań z wykonania zobowiązań.

Z 80 zobowiązań (o łącznej wartości offsetowej 4,3 mld USD), zaliczonych na poczet wartości umowy offsetowej z LMC w latach 2003-2006, Ministerstwo Gospodarki kontrolą objęło 56 zobowiązań (70% liczby wszystkich zaliczonych ZO) o łącznej wartości offsetowej 3,4 mld USD (80% wartości wszystkich zaliczonych ZO). Ujawnione w toku kontroli nieprawidłowości polegały na rozbieżnościach pomiędzy offsetobiorcą a LMC, co do oceny wartości rzeczywiście transferowanej technologii, realizacji transakcji niezgodnie ze specyfikacją, dokonywaniu nakładów inwestycyjnych na rzecz offsetobiorcy odmiennych od przedmiotu zobowiązania wskazanego w jego specyfikacji oraz wliczaniu do wartości zobowiązań kosztów transportu.

Wyniki przeprowadzonych kontroli minister właściwy do spraw gospodarki wykorzystywał przy składaniu oświadczeń woli w sprawie zatwierdzenia wykonania poszczególnych ZO. [str. 45 *Informacji*]

2.3. Uwagi końcowe i wnioski

Biorąc pod uwagę przedstawione wyniki kontroli oraz fakt pozostawiania jeszcze 4-letniego okresu umownego wiążącego zagranicznego dostawcę, NIK wyraża pogląd, że działania naprawcze ministra właściwego do spraw gospodarki w zakresie offsetu winny być kontynuowane i zintensyfikowane. Instrumentem pomocnym w skutecznym wykorzystaniu doświadczeń i wniosków płynących z dotychczasowej realizacji umowy z LMC oraz wykonywania wchodzących w jej skład zobowiązań, może być funkcjonujący system ich monitorowania i kontrolowania. Przy jego konsekwentnym stosowaniu, w ramach tej i pozostałych 15 umów, można skuteczniej wykorzystywać offset w celu efektywnej restrukturyzacji i rozwoju polskiej gospodarki, w tym w szczególności sektora obronnego. Efektywne wykorzystanie offsetu jest pożądane zwłaszcza w warunkach spowolnienia tempa wzrostu gospodarczego, będącego konsekwencją obecnego kryzysu.

Dostrzegając pozytywne efekty weryfikacji poszczególnych zobowiązań offsetowych pod kątem realności ich wykonania, celowe wydaje się kontynuowanie działań w tym zakresie przez Departament Programów Offsetowych. Dotyczy to w szczególności segmentu offsetu bezpośredniego, w którym dotychczasowe tempo realizacji zobowiązań było znacznie niższe niż w offsecie pośrednim i gdzie wciąż nie uruchomiono wykonywania szeregu zobowiązań (m.in. projekt „Tetra”). W ocenie NIK zobowiązania zaliczane do offsetu bezpośredniego powinny być zarezerwowane w pierwszej kolejności dla wsparcia procesów restrukturyzacyjnych przemysłu obronnego w drodze uzyskania dla przedsiębiorców tego sektora dostępu do nowoczesnej techniki i technologii oraz know-how, a także możliwości sprzedaży własnych wyrobów lub usług.

Wyniki kontroli u części offsetobiorców wykazały brak zawarcia z offsetodawcami odpowiednio skonstruowanych umów biznesowych, wszechstronnie zabezpieczających interesy polskich przedsiębiorców. Offsetobiorca jako beneficjent współpracy gospodarczej realizowanej przy wsparciu mechanizmu offsetowego powinien dążyć do podpisania takiej umowy. Jest ona bowiem podstawowym dokumentem określającym prawa i obowiązki

stron, umożliwiającym dochodzenie roszczeń w obrocie gospodarczym. Do zawierania takich umów skłaniać powinny zarówno wymagania formalne stawiane obecnie przedsiębiorcom przez Ministerstwo Gospodarki, jak też popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy na temat problematyki offsetowej.

Wyniki kontroli realizacji zobowiązań offsetowych wynikających z kontraktu na zakup samolotów F-16 uzasadniają przedstawienie Ministrowi Gospodarki poniższych wniosków.

- **Pożądane jest kontynuowanie przez ministra właściwego do spraw gospodarki negocjacji z zagranicznym dostawcą, zmierzających do wprowadzenia w umowie zapisów gwarantujących wykonanie wszystkich zobowiązań offsetowych uzgodnionych ze Skarbem Państwa. Służyć temu powinno wykorzystanie dotychczasowych doświadczeń i wniosków wynikających z bieżącego monitorowania stanu wykonania umowy z LMC.**
- **Dotychczasowe, niesatysfakcjonujące efekty realizacji zobowiązań w ramach umowy offsetowej z LMC, stanowiąc powinny dla ministra właściwego do spraw gospodarki istotny argument w prowadzonych negocjacjach zmierzających do naprawy niekorzystnej sytuacji w tym zakresie.**
- **Rozwiązaniami pomocnymi w podniesieniu efektywności wykorzystania instrumentu offsetu (w ramach umowy z LMC i pozostałych umów) może okazać się także przyspieszenie prac nad przygotowaniem *Strategicznych kierunków polityki offsetowej* oraz rozważenie przygotowania, na bazie dotychczasowych doświadczeń, propozycji zmian w *ustawie offsetowej* i przepisach wykonawczych do tej ustawy.**

Wnioski skierowane do poszczególnych jednostek objętych kontrolą oraz sposób ich realizacji omówiono szczegółowo w punkcie 4.2. *Informacji*.

3. WAŻNIEJSZE WYNIKI KONTROLI

3.1. Charakterystyka stanu prawnego oraz uwarunkowań ekonomicznych i organizacyjnych

3.1.1. OGÓLNA CHARAKTERYSTKA TRANSAKCJI OFFSETOWEJ

Offset (z angielskiego wyrównanie, kompensata) jest instrumentem polityki gospodarczej rekompensującym krajowej gospodarce, w tym przede wszystkim przemysłowi obronnemu oraz placówkom badawczo-rozwojowym pracującym na jego rzecz, dokonywane przez państwo, finansowanych ze środków budżetowych, kosztownych zakupów uzbrojenia za granicą.

Istotą transakcji offsetowej jest uzależnienie zakupu uzbrojenia lub sprzętu wojskowego od zadeklarowania przez zagranicznego dostawcę podjęcia z nabywcą (offsetobiorcą) różnorodnej kooperacji przemysłowo-handlowej. Zakres tej „wymuszanej” przez zamawiającego na offsetodawcy kooperacji obejmuje m.in.:

- przeniesienie części produkcji uzbrojenia lub sprzętu wojskowego do kraju odbiorcy, a następnie zawarcie bilateralnych umów dalszej kooperacji w tym zakresie;
- dokonanie wielorakich inwestycji w gospodarce odbiorcy w dziedzinie preferowane przez zamawiającego (przy wspólnych uzgodnieniach).

Transakcja offsetowa jest formą zobowiązania jakie zaciąga zagraniczny dostawca uzbrojenia lub sprzętu wojskowego wobec państwa odbiorcy. Zgodnie z *ustawą offsetową*⁵ Skarb Państwa jest dla zagranicznego dostawcy stroną przy podpisywaniu umów offsetowych – art. 3 pkt 1.

Zasadnicze powody, dla których państwo występuje jako strona w umowach offsetowych wynikają ze specyfiki tego rodzaju transakcji, polegającej na tym, że:

- ich wartość przekracza możliwości finansowe jednego, a nawet kilku przedsiębiorców (*ustawę offsetową* stosuje się w odniesieniu do umowy

⁵ *Ustawa z dnia 10 września 1999 r. o niektórych umowach kompensacyjnych zawieranych w związku z umowami dostaw na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa – szerzej patrz pkt 3.1.3. Informacji.* W odniesieniu do umowy z LMC zastosowanie znajdowały przepisy *ustawy offsetowej* w brzmieniu uchwalonym po jej nowelizacji z dnia 7 czerwca 2002 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 81, poz. 733), które zaczęły obowiązywać od dnia 7 lipca 2002 r. W związku z powyższym w tekście *Informacji*, przywołując przepisy poszczególnych artykułów *ustawy offsetowej*, uwzględniono powyższe uwarunkowanie.

dostawy uzbrojenia lub sprzętu wojskowego, której wartość przekracza 5 000 000 EUR – art. 2);

- odbiorcą uzbrojenia i sprzętu wojskowego są siły zbrojne, a finansowanie jego zakupów odbywa się ze środków budżetowych;
- państwo stosując instrument offsetu przy zakupie tego specyficznego asortymentu dąży do doinwestowania (materialnie i niematerialnie) całej gospodarki, w szczególności w tych dziedzinach, które potrzebują takiego wsparcia;
- poprzez odpowiednio prowadzoną dystrybucję zobowiązań offsetowych (np. lokowanie inwestycji offsetodawcy w regionach słabo rozwiniętych) można rozwiązać wiele problemów społeczno-gospodarczych, z którymi usiłuje uporać się państwo offsetobiorcy.

Wartość umowy offsetowej zawartej z zagranicznym dostawcą nie może być mniejsza od równowartości dostawy uzbrojenia lub sprzętu wojskowego, określonej w umowie tej dostawy (art. 6 ust. 1 *ustawy offsetowej*).

Wyróżnia się pięć głównych kategorii offsetu:

- produkcja licencyjna – dotycząca produkcji wyrobów w kraju odbiorcy, możliwa dzięki zawartemu w zobowiązaniu kontraktowym transferowi know-how;
- transfer technologii – dotyczący zwykle zobowiązania offsetowego w zakresie podjęcia prac badawczo-rozwojowych lub zapewnienia pomocy technicznej wyznaczonemu sektorowi lub producentowi w kraju odbiorcy;
- koprodukcja – dotycząca porozumień dostawcy i odbiorcy, które umożliwiają temu ostatniemu rozwinięcie nowych, z reguły specjalistycznych, zdolności produkcyjnych w oparciu o nabytą wiedzę techniczną;
- inwestycja bezpośrednia – dotycząca inwestycji dostawcy polegającej na utworzeniu lub rozszerzeniu własnej filii, założeniu spółki joint-venture, rozwoju określonych zdolności produkcyjnych, które zgodnie z warunkami offsetu muszą zostać stworzone przez dostawcę w kraju odbiorcy;
- zakup już produkowanych wyrobów.

Do głównych efektów wynikających z realizacji zobowiązań offsetowych zaliczyć można:

- utrzymanie lub zwiększenie poziomu zatrudnienia,

- pozyskanie nowych rynków zbytu,
- zwiększenie wydajności pracy,
- wzrost aktywności gospodarczej w regionie funkcjonowania offsetobiorców,
- poprawę ochrony środowiska w wyniku unowocześnienia parku maszynowego,
- podnoszenie kwalifikacji pracowników, umożliwiające pełne wykorzystanie pozyskanych technologii oraz stwarzające możliwości dalszego postępu technologicznego,
- możliwości wykorzystania pozyskanych technologii w innych dziedzinach działalności gospodarczej,
- wzrost konkurencyjności na rynku krajowym oraz rynkach zagranicznych,
- rozwój zaplecza badawczo-rozwojowego,
- neutralizowanie skutków pogorszenia salda bilansu płatniczego w wyniku znaczących wydatków dewizowych ponoszonych na zakup uzbrojenia za granicą.

3.1.2. OFFSET W POLSCE

W Polsce, na początku 1998 roku, zaistniały istotne okoliczności skłaniające ówczesne Ministerstwo Gospodarki do zainicjowania prac związanych z opracowaniem zasad i podstaw prawnych stosowania instrumentu offsetu przy zakupach uzbrojenia lub sprzętu wojskowego. Okoliczności te wynikały z podjęcia decyzji o przystąpieniu naszego kraju do NATO i wiązały się bezpośrednio z będącymi konsekwencją tego faktu:

- możliwościami zakupu w państwach członkowskich NATO, niedostępnych w okresie wcześniejszym, nowoczesnych technologii wojskowych, co stworzyło Polsce szansę wdrożenia do produkcji nowych i zaawansowanych technologicznie wyrobów specjalnych, mogących w przyszłości być podstawą polskiej produkcji eksportowej;
- koniecznością osiągnięcia kompatybilności Sił Zbrojnych RP z siłami zbrojnymi państw NATO, co zrodziło potrzebę pozyskania w najbliższych latach nowoczesnego uzbrojenia i sprzętu wojskowego, których wartość oceniono na kilka miliardów dolarów, a które nie były produkowane w Polsce.

Mając na względzie powyższe, rząd rozpoczął pracę nad *Programem restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego i wspierania modernizacji technicznej Sił Zbrojnych RP*. W trakcie prac nad tym programem jego autorzy – przewidując ograniczony dostęp do środków finansowych z budżetu, niezbędnych dla restrukturyzacji znajdującego się w pogarszającej się kondycji przemysłowego potencjału obronnego – założyli, że transakcje offsetowe będą jednym z instrumentów pozyskania nowych technologii, zamówień, rynków zbytu i inwestycji kapitałowych dla tego sektora gospodarki. W konsekwencji program ten – przyjęty w styczniu 1999 r. – zakładał, że uregulowanie zasad offsetu powinno nastąpić w trybie pilnym aktem prawnym rangi ustawy.

Zgodnie z *ustawą offsetową* (art. 5) celami umowy offsetowej jest zapewnienie udziału zagranicznych dostawców w restrukturyzacji i rozwoju gospodarki Rzeczypospolitej Polskiej, a w szczególności:

- rozwój polskiego przemysłu ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym oraz wdrażanie zaawansowanych technologii,
- otwarcie nowych rynków eksportowych dla polskiego przemysłu lub zwiększenie jego dotychczasowych możliwości eksportowych,
- przekazanie nowych technologii oraz usprawnień organizacyjnych do Rzeczypospolitej Polskiej,
- rozwój prac naukowo-badawczych, rozwój polskich uczelni i jednostek badawczo-rozwojowych,
- tworzenie nowych miejsc pracy w Rzeczypospolitej Polskiej, w szczególności w regionach zagrożonych bezrobociem.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. Skarb Państwa, reprezentowany przez ministra właściwego do spraw gospodarki, zawarł ogółem 16 umów offsetowych z zagranicznymi dostawcami uzbrojenia i sprzętu wojskowego. Ich łączna wartość wynosiła 6 971,77 mln USD (w przypadku 8 umów podpisanych w tej walucie), 1 155,77 mln EUR (odpowiednio 7 umów) i 345 mln zł (1 umowa).

3.1.3. UMOWA OFFSETOWA Z LMC

Umowa offsetowa – zawarta w dniu 18 kwietnia 2003 r. pomiędzy Skarbem Państwa, reprezentowanym przez ministra właściwego do spraw gospodarki, a firmą Lockheed Martin Corporation (umowa z LMC) – była konsekwencją

umowy dostawy dla Sił Zbrojnych RP 48 samolotów wielozadaniowych F-16. Określone w umowie offsetowej prawa i obowiązki stron sformułowano przy wykorzystaniu obowiązujących w trakcie jej negocjowania i podpisywania przepisów, tj.:

- *ustawy z dnia 10 września 1999 r. o niektórych umowach kompensacyjnych zawieranych w związku z umowami dostaw na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa⁶ (ustawa offsetowa) – w wersji po nowelizacji z dnia 7 czerwca 2002 r.⁷, będącej podstawowym aktem prawnym regulującym zasady i sposób stosowania w Polsce instrumentu offsetu⁸;*
- *rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 2 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad zaliczania zobowiązań offsetowych zagranicznego dostawcy uzbrojenia lub sprzętu wojskowego na poczet wartości umowy offsetowej⁹, określającego wysokość współczynników liczbowych (z przedziału od 0,5 do 5) stosowanych przy wyznaczaniu wartości offsetowej poszczególnych zobowiązań offsetowych (ZO), zgodnie z zasadą: im bardziej preferowany dla gospodarki przedmiot zobowiązania, tym korzystniejszy (wyższy) mnożnik;*
- *rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 1 sierpnia 2000 r. w sprawie Regulaminu Organizacyjnego Komitetu do Spraw Umów Offsetowych (KUO)¹⁰, definiującego kompetencje tego organu opiniodawczego, wspomagającego ministra właściwego do spraw gospodarki w podejmowaniu decyzji dotyczących: zawierania, monitorowania i rozliczania realizacji umów offsetowych i wchodzących w ich skład zobowiązań.*

Zgodnie z postanowieniami umowy z LMC firma ta ponosi wyłączną odpowiedzialność za realizację jej podstawowych elementów, tj. wartości, przedmiotu, harmonogramu i warunków wykonania poszczególnych zobowiązań. Parametry te oraz przewidywane efekty realizacji tych zobowiązań zostały

⁶ Dz. U. Nr 80, poz. 903 ze zm.

⁷ Dz. U. z 2002 r. Nr 81, poz. 733.

⁸ Ostatnio *ustawa offsetowa* znowelizowana została dnia 8 grudnia 2006 r. – Dz. U. z 2006 r. Nr 251, poz. 1845. Zgodnie z przepisami przejściowymi tam zawartymi, obowiązującymi od dnia 13 stycznia 2007 r., do umów offsetowych zawartych przed wejściem w życie niniejszej nowelizacji, w tym do ich wykonywania i zmian, stosuje się przepisy dotychczasowe. Tym samym zapis ten znajduje zastosowanie w przypadku umowy offsetowej z LMC zawartej w 2003 r.

⁹ Dz. U. Nr 100, poz. 907.

¹⁰ Dz. U. Nr 66, poz. 793 ze zm. Od dnia 15 września 2007 r. obowiązuje *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2007 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego KUO* (Dz. U. 158, poz. 1107).

szczegółowo opisane w ich specyfikacji – dokumencie podpisywanym przez zagranicznego dostawcę i Ministra Gospodarki, w uzgadnianiu treści którego uczestniczyli także offsetobiorcy – bezpośredni beneficjenci tych przedsięwzięć.

Umowa offsetowa z LMC przewiduje tryb bezaneksowego dokonywania zmian treści poszczególnych ZO i ich specyfikacji. Wymagają one zgody obydwu stron tej umowy.

Skarb Państwa jest stroną umowy offsetowej jednak jej nie realizuje i nie ponosi z tego tytułu żadnej odpowiedzialności wobec zagranicznego dostawcy, bowiem zobowiązania offsetowe mają jednostronny charakter. Minister właściwy do spraw gospodarki, działając w imieniu Skarbu Państwa, po wynegocjowaniu i podpisaniu umowy offsetowej monitoruje jedynie jej wykonanie. Zabezpieczeniem interesów Skarbu Państwa w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania poszczególnych zobowiązań oraz całej umowy przez zagranicznego dostawcę (w ramach jej poszczególnych etapów) są kary, wynegocjowane w wysokości stanowiącej równowartość niewykonanych lub nienależytych wykonanych ZO.

W związku z tym, że strony umowy offsetowej, tj. Skarb Państwa i LMC, nie mają możliwości bezpośredniego wpływania na relacje pomiędzy podmiotami realizującymi dane zobowiązanie (offsetodawca i offsetobiorca), istotnym elementem skutecznego wyegzekwowania pełnej realizacji ZO jest zawarcie umowy biznesowej, w celu zabezpieczenia interesów offsetobiorcy – np. w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania konkretnego zobowiązania¹¹.

Wartość umowy offsetowej z LMC, tj. wartość wszystkich zobowiązań z zastosowaniem mnożników offsetowych określona została na kwotę 6 028 mln USD. Zagraniczny dostawca ponosi odpowiedzialność za wykonanie zobowiązań o tej wartości. Mają one być zrealizowane w okresie 10 lat, na jaki umowa ta została zawarta. Wartość umowy offsetowej z LMC jest niezależna od sumy wartości wszystkich ZO, które zostały lub mogą być przyjęte przez Skarb Państwa (ich wartość offsetowa – według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. – wynosiła 9 738 mln USD).

¹¹ W sprawach nieuregulowanych *ustawą offsetową* stosuje się przepisy *Kodeksu cywilnego* o zawieraniu umów (art. 66-72 i 353-354 k.c.).

Zagraniczny dostawca rozliczany jest z wykonania tej umowy offsetowej w trzech etapach. W I etapie (do końca 2006 r.) LMC zobowiązany był do zrealizowania ZO o łącznej wartości offsetowej 3 000 mln USD, w II etapie (do końca 2009 r.) – odpowiednio 2 000 mln USD, a w III etapie (do końca 2013 r.) – pozostałych 1 028 mln USD.

Udział zobowiązań bezpośrednich (lokowanych u przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym¹²) po realizacji całości umowy wynosić powinien co najmniej 50% jej wartości offsetowej (tj. 3 014 mln USD), natomiast tego warunku nie określano dla jej kolejnych etapów.

Do umowy z LMC, do dnia zakończenia kontroli, wprowadzone zostały dwa aneksy (Aneks Nr 1 podpisany w dniu 31 grudnia 2003 r. i Aneks nr 2 podpisany w dniu 30 grudnia 2004 r.). Ich konsekwencją było m.in. wprowadzenie do umowy nowego rozdziału zawierającego zmodyfikowaną procedurę wyceny przedmiotu ZO. Ponadto, w celu usprawnienia procesu udzielania zaliczeń, zmodyfikowano postanowienia w tym zakresie, doprecyzowując dokumenty, jakie zagraniczny dostawca zobowiązany jest dostarczyć wraz z takim wnioskiem.

3.2. Istotne ustalenia kontroli

3.2.1. DZIAŁANIA MINISTRA WŁAŚCIWEGO DO SPRAW GOSPODARKI NA ETAPIE NEGOCJOWANIA UMOWY Z LMC

Zdaniem NIK, zobowiązania offsetowe przewidziane pierwotnie do objęcia umową z LMC nie były rzetelnie przygotowane, a konieczność ich modyfikacji wynikała przede wszystkim z małego doświadczenia strony polskiej (zarówno rządowej jak i przedsiębiorców). Negatywną konsekwencją braku doświadczenia w tym zakresie były też błędy popełnione przy przygotowaniu i zawieraniu tej największej umowy offsetowej.

Kontrola *prawidłowości przygotowania i zawierania umów offsetowych*, w tym umowy z LMC, przeprowadzona na przełomie 2005 i 2006 r.¹³ wykazała,

¹² W trakcie negocjowania umowy offsetowej z LMC obowiązywało *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym* (Dz. U. Nr 13, poz. 122), które wskazywało 168 podmiotów o tym statusie – tj. tych, których przedmiotem działalności jest produkcja, remonty, obsługa, prace badawczo-rozwojowe, a także obrót uzbrojeniem i sprzętem wojskowym. *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 2004 r.* (Dz. U. Nr 192, poz. 1965) – obowiązujące w okresie od dnia 18 września 2004 r. do dnia 1 grudnia 2007 r. – wymieniało 174 takie jednostki. Aktualny wykaz 223 przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym zawiera analogiczne *rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2007 r.* (Dz. U. Nr 214, poz. 1571).

¹³ Ocenę wyników tej kontroli przedstawiono w wystąpieniu pokontrolnym (pismo: R/05/017 KGP/41110-1/05) z dnia 9 listopada 2006 r.

że na etapie opracowywania założeń pierwszych trzech umów offsetowych podpisanych w 2001 r.¹⁴ Ministerstwo Gospodarki nie posiadało dokumentu, określającego preferowane obszary gospodarki, do których kierowany miał być offset. Zakończenie prac nad opracowaniem takiego dokumentu nastąpiło dopiero w okresie prowadzenia negocjacji z LMC. Ponadto problematyką tą zajmowały się różne departamenty MG¹⁵. W konsekwencji pierwsze umowy offsetowe nie przyniosły doświadczeń, umożliwiających merytoryczne i organizacyjne przygotowanie się do właściwego negocjowania umowy z LMC, m.in. poprzez precyzyjne rozeznanie dziedzin i sektorów przemysłu, w których najbardziej efektywnie mógłby być lokowany offset bezpośredni i pośredni. NIK oceniła to negatywnie, z punktu widzenia celowości i rzetelności. W umowie offsetowej z LMC zawarto ogólne postanowienia w zakresie określenia przedmiotu ZO, co umożliwiało wprawdzie łatwe dokonywanie korekt w ramach poszczególnych projektów offsetowych, jednakże nie gwarantowało, że zrealizowane zostaną te projekty, których efektywność z punktu widzenia potrzeb modernizacyjnych polskiej gospodarki byłaby największa.

Obecna kontrola, koncentrując się w szczególności na rozliczeniu realizacji I etapu umowy z LMC, ukazała jednocześnie negatywne konsekwencje zdiagnozowanej wcześniej przez NIK sytuacji.

Ostateczna oferta offsetowa LMC z dnia 12 listopada 2002 r. obejmowała 86 projektów offsetowych o łącznej wartości offsetowej 9 265 830 tys. USD (100%), w tym:

- 49 projektów dotyczących offsetu bezpośredniego – o łącznej wartości offsetowej 4 443 100 tys. USD (48%);
- 37 projektów dotyczących offsetu pośredniego – o łącznej wartości offsetowej 4 822 730 tys. USD (52%).

Protokół z wynikami prac komisji przetargowej, powołanej w związku z wyposażeniem Sił Zbrojnych RP w samoloty wielozadaniowe został zatwierdzony przez Ministra Obrony Narodowej w dniu 23 grudnia 2002 r. Kryterium oceny offsetu miało 15% udział w końcowej ocenie oferty. Oferta amerykańska (samolot F-16) uzyskała maksymalną ocenę w tym zakresie,

¹⁴ Z firmami EADS-CASA, EUROTORP i THALES.

¹⁵ W załączniku 5.2. przedstawiono kolejne jednostki organizacyjne Ministerstwa Gospodarki zajmujące się problematyką offsetu.

wygrywając z konkurencyjną ofertą szwedzko-brytyjską (samolot GRIPEN). Oferta francuska (samolot MIRAGE) została odrzucona ze względu na niespełnienie Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ)¹⁶.

Ocena oferty offsetowej i negocjacje odbywały się pod dużą presją czasu, gdyż zamawiający uzbrojenie (MON) oczekiwał, aby procedura offsetowa nie utrudniała wejścia w życie umowy dostawy, co z kolei powodowało, że zobowiązania zaproponowane w ofercie, były szczegółowo negocjowane po wyborze oferenta. W konsekwencji oferta offsetowa, będąca zbiorem prawdopodobnych przedsięwzięć biznesowych, pomimo listów intencyjnych podpisanych przez offsetodawców i offsetobiorców, w trakcie negocjacji okazywała się często nieatrakcyjna dla którejś ze stron i w związku z tym podlegała weryfikacji¹⁷.

Na etapie negocjacji, w celu objęcia umową z LMC, do Komitetu Badań Naukowych (KBN) zgłoszono około 800 ZO, a do MG około 750 ZO. Poza tym wnioski takie wpływały równolegle do Ministerstwa Infrastruktury i MON. Minister właściwy do spraw gospodarki zlecił obsługę procesu prowadzenia rokowań offsetowych Agencji Rozwoju Przemysłu SA, a zadanie dokonania analizy nadesłanych wniosków – zespołowi ekspertów.

W wyniku rokowań, na bazie złożonej oferty, zredukowano liczbę zobowiązań, zweryfikowano proponowane przez LMC mnożniki, doprecyzowano przedmiot, zakres i terminy realizacji ZO. Zmiana ilości i modyfikacja projektów offsetowych była wynikiem negocjacji i uszczegóławiania poszczególnych ZO, także pod kątem realności ich wykonania. Konieczność modyfikacji w dużej mierze wynikała z niskiej wiedzy przyszłych offsetobiorców na temat prawa i realiów offsetowych. Umowa z LMC była pierwszą, tak dużą umową offsetową, a doświadczenia po stronie polskiej (zarówno rządowej, jak i przedsiębiorców) były bardzo skromne. Wprowadzenie do umowy tzw. zobowiązań potencjalnych miało na celu stworzenie zbioru przedsięwzięć, które w przypadku niepowodzenia realizacji zobowiązań podstawowych, dawałyby szansę szybkiego uzupełnienia umowy.

¹⁶ Wyjaśnienia złożone w trybie art. 29 pkt 2 lit. f *ustawy o NIK* przez Ministra Obrony Narodowej (MON) - Pana Bogdana Klicha. Pismo z dnia 19 marca 2009 r.

¹⁷ Wyjaśnienia członka Zespołu negocyjacyjnego do przeprowadzenia rokowań w celu przygotowania umowy offsetowej z LMC, byłego p.o. Dyrektora DOF w MG – Pana Tadeusza Pyrcaka. Pismo z dnia 4 marca 2009 r.

W umowie offsetowej z LMC z 18 kwietnia 2003 r. zawarto 44 projekty o łącznej wartości offsetowej 12 613 140 tys. USD (100%), w tym:

- 16 projektów dotyczących offsetu bezpośredniego – o łącznej wartości offsetowej 4 897 260 tys. USD (38,8%);
- 28 projektów dotyczących offsetu pośredniego – o łącznej wartości offsetowej 7 715 880 tys. USD (61,2%).

Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera Zestawienie 5.7.1.

W odniesieniu do I etapu zakładano częściową realizację wszystkich 44 projektów na łączną wartość offsetową 7 882 770 tys. USD (100%), w tym:

- w 16 projektach dotyczących offsetu bezpośredniego – ZO o łącznej wartości offsetowej 2 628 170 tys. USD (33,3%);
- w 28 projektach dotyczących offsetu pośredniego – ZO o łącznej wartości offsetowej 5 254 600 tys. USD (66,7%).

3.2.2. DZIAŁANIA MINISTRA WŁAŚCIWEGO DO SPRAW GOSPODARKI NA ETAPIE REALIZACJI UMOWY OFFSETOWEJ Z LMC

Ewolucja liczby i wartości projektów offsetowych w ramach umowy z LMC, w ocenie NIK wskazuje, iż pierwotnie zgłaszane projekty nie były właściwie przygotowane i odpowiednio wcześniej weryfikowane przez MG.

NIK pozytywnie pod względem celowości i rzetelności ocenia natomiast działania podejmowane przez ministra właściwego do spraw gospodarki (z udziałem Departamentu Programów Offsetowych – DOF) począwszy od drugiej części I etapu realizacji umowy offsetowej z LMC i kontynuowane do czasu zakończenia kontroli. W sposób konsekwentny dążyły one do wprowadzenia nowych mechanizmów, umożliwiających bardziej efektywną realizację ZO planowanych, wykonywanych i zaliczanych w ramach tej umowy.

W wyniku wprowadzenia kolejnych aneksów oraz bezaneksowego włączenia do umowy z LMC kolejnych ZO, w ramach poszczególnych projektów, według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r., umowa z LMC obejmowała 27 projektów o łącznej wartości offsetowej 9 738 072 tys. USD (100%), w tym:

- 13 projektów dotyczących offsetu bezpośredniego – o łącznej wartości offsetowej 3 894 550 tys. USD (40%);

- 14 projektów dotyczących offsetu pośredniego – o łącznej wartości offsetowej 5 843 522 tys. USD (60%).

W I etapie realizacji umowy, w ramach 26 projektów, zakładano wykonanie zobowiązań o łącznej wartości offsetowej 5 062 826 tys. USD (100%), w tym:

- w ramach 12 projektów dotyczących offsetu bezpośredniego – ZO o łącznej wartości offsetowej 1 817 368 tys. USD (35,9%);
- w ramach 14 projektów dotyczących offsetu pośredniego – ZO o łącznej wartości offsetowej 3 245 460 tys. USD (64,1%).

W trakcie realizacji tego etapu do przedmiotowego zakresu offsetu wprowadzano kolejne zmiany. Wycofano 9 projektów o wartości offsetowej 1 776 004 tys. USD i w to miejsce wprowadzono 6 nowych projektów o wartości offsetowej 2 227 670 tys. USD. Łączna wartość offsetowa ZO wcześniej planowanych do realizacji w I etapie (ujętych w pierwotnym tekście umowy z LMC), których nie udało się ostatecznie zrealizować wyniosła 1 512 570 tys. USD, w tym zobowiązań bezpośrednich 360 850 tys. USD.

Wśród przyczyn wycofania projektów offsetowych były okoliczności nie leżące po stronie zagranicznego dostawcy, których nie można było przewidzieć na etapie negocjacji z LMC, polegające na: rezygnacji offsetodawcy ze współpracy z LMC¹⁸, braku porozumienia biznesowego między offsetodawcą i offsetobiorcą oraz upadłości partnera offsetodawcy.

W celu poprawienia sytuacji związanej z realizacją umowy z LMC i wyeliminowania opóźnienia w jej realizacji – w latach 2003-2004 renegocjowano większość ZO. Zmiany te w początkowym okresie spowodowane były faktem powstawania różnic w ocenie Skarbu Państwa i LMC co do zakresu rzeczywistych obowiązków zagranicznego dostawcy – jako strony umowy offsetowej oraz obowiązków wskazanego przez zagranicznego dostawcę konkretnego offsetodawcy. Najczęściej występującą argumentacją dla uzasadnienia dokonywanych zmian w ramach modyfikowanych ZO, przedstawianą przez LMC, były:

- istotna zmiana okoliczności w czasie jego wykonywania oraz uszczegółowienie kwestii stanowiących o należyтым wykonaniu ZO,

¹⁸ Offsetodawcą mogła być firma LMC lub inny przedsiębiorca z nią współpracujący.

- konieczność uszczegółowienia warunków związanych z realizacją zobowiązań oraz uszczegółowienie kwestii rozpoczęcia wykonywania niektórych z nich,
- dostosowanie harmonogramu realizacji ZO do realiów rynkowych lub zmiana przez offsetodawcę założeń biznesowych,
- doprecyzowanie opisu przedmiotu zobowiązania.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r., z 80 ZO (w ramach 20 projektów) – zaliczonych na poczet wartości umowy z LMC w latach 2003-2006 – zmiana specyfikacji miała miejsce w przypadku 56 zobowiązań (70% tej populacji), przy czym:

- w odniesieniu do 42 ZO bezpośrednich (w ramach 9 projektów) – modyfikacja ta nastąpiła w 36 przypadkach (85,7% wszystkich zaliczonych zobowiązań w ramach tej kategorii),
- w odniesieniu do 38 ZO pośrednich (w ramach 11 projektów) – korekty dokonano w 20 przypadkach (odpowiednio 52,6%).

Konieczność dokonywania kolejnych modyfikacji zobowiązań zawartych w umowie z LMC, zdaniem NIK, dodatkowo potwierdza, że pierwotnie zgłaszane projekty nie podlegały wystarczającej weryfikacji.

3.2.3. REALIZACJA UMOWY OFFSETOWEJ Z LMC W LATACH 2003-2008

Mając na względzie wartość offsetową wszystkich zobowiązań zaliczonych na poczet umowy z LMC w I etapie jej realizacji, NIK nie dostrzega realnych zagrożeń dla wypełnienia przez zagranicznego dostawcę, w całym okresie umownym, obowiązku wykonania ZO o łącznej wartości 6 028 000 tys. USD. Opinii takiej, na obecnym etapie, nie można natomiast wyrazić w odniesieniu do wszystkich zobowiązań zawartych w tej umowie, których łączna wartość offsetowa (według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r.) wynosiła 9 738 072 tys. USD. Powyższa okoliczność, zdaniem NIK, nie stwarza gwarancji maksymalizacji efektów offsetu z punktu widzenia potrzeb modernizacyjnych polskiej gospodarki.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r., w I etapie realizacji umowy z LMC wykonanych zostało 80 ZO, zaliczonych na ogólną wartość offsetową 4 332 186 tys. USD (100%), w tym:

- w ramach offsetu bezpośredniego – 42 ZO na łączną wartość offsetową 1 332 563 tys. USD (30,8%),
- w ramach offsetu pośredniego – 38 ZO na łączną wartość offsetową 2 999 624 tys. USD (69,2%).

W ujęciu wartościowym oznaczało to znaczne przekroczenie minimalnych kwot do osiągnięcia w latach 2003-2006, albowiem umowa offsetowa z LMC przewidywała dla tego okresu realizację zobowiązań o łącznej wartości offsetowej wynoszącej 3 000 000 tys. USD (bez konieczności zachowania 50% udziału bezpośrednich ZO, tj. warunku wymaganego dla całego 10-letniego okresu umownego). Tym samym dokonane zaliczenia stanowiły 144,4% wielkości określonej w umowie dla I etapu i 71,9% łącznej wartości offsetowej wszystkich ZO wiążących zagranicznego dostawcę (nie mniej niż 6 028 000 tys. USD).

NIK zwraca jednak uwagę na istotne zróżnicowanie wykonania offsetu w ramach jego poszczególnych kategorii. I tak, w przypadku offsetu bezpośredniego, zaliczona na poczet I etapu umowy z LMC, wartość offsetowa (1 332 563 tys. USD) stanowiła 44,2% wartości wszystkich takich zobowiązań wynikających z umowy (nie mniej niż 3 014 000 tys. USD), a w przypadku offsetu pośredniego (2 999 624 tys. USD), odpowiednio 99,5% ich obligatoryjnej wartości.

Zróżnicowane tempo realizacji poszczególnych ZO w ramach offsetu pośredniego i bezpośredniego, w ocenie NIK, wskazuje na trudności w znalezieniu i uzgodnieniu projektów offsetowych bezpośrednich, powiązanych z przedmiotem dostawy – tj. tych szczególnie pożądanym.

Na obecnym etapie, biorąc pod uwagę cały okres umowy z LMC, NIK nie dostrzega poważnego zagrożenia w zakresie zagwarantowania 50% udziału bezpośrednich ZO w wartości umowy offsetowej. Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. ich łączna, końcowa wartość miała wynieść 3 894 550 tys. USD, co stanowiło 64,6% wartości umowy offsetowej (6 028 000 tys. USD) i 40% wartości wszystkich zobowiązań w niej zawartych (9 738 072 tys. USD).

W latach 2003-2008 stopień zaawansowania realizacji wszystkich ZO, w stosunku do gwarantowanych wartości offsetowych zobowiązań, wyniósł:

- w odniesieniu do całego offsetu – 82,6% (4 976 021 tys. USD wobec 6 028 000 tys. USD),

- w przypadku offsetu bezpośredniego – 65,6% (1 976 397 tys. USD wobec 3 014 000 tys. USD),
- w przypadku offsetu pośredniego – 99,5% (2 999 624 tys. USD wobec 3 014 000 tys. USD).

W stosunku do łącznej wartości offsetowej wszystkich zadeklarowanych przez LMC zobowiązań (9 738 072 tys. USD), stopień zaawansowania zaliczeń dokonanych w ww. okresie wynosił odpowiednio: 51,1%, 50,8% i 51,3%.

Dostrzegając pozytywne efekty przeglądu i weryfikacji poszczególnych projektów i ZO, pod kątem realności ich wykonania, NIK zwraca uwagę na celowość kontynuowania działań w tym zakresie przez DOF. Dotyczy to w szczególności segmentu offsetu bezpośredniego, w którym dotychczasowe tempo realizacji zobowiązań było znacznie niższe i gdzie, pomimo licznych modyfikacji projektów przewidzianych do wykonania w ramach umowy z LMC w latach 2003-2006, zagraniczny dostawca wciąż nie przystąpił do wykonywania szeregu zobowiązań.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r., w ramach przewidzianych do realizacji w latach 2003-2006 26 projektów offsetowych, w przypadku 6 z nich (23,1% ogólnej liczebności) w okresie tym nie zaliczono żadnego ZO. W przypadku offsetu bezpośredniego powyższa sytuacja dotyczyła 3 z 12 planowanych projektów (25% w ramach tej kategorii), w przypadku offsetu bezpośredniego 3 z 14 projektów (odpowiednio 21,4%).

Łączna planowana wartość offsetowa niezrealizowanych w I okresie zobowiązań wynosiła 528 870 tys. USD i stanowiła 10,5% planowanej wartości wszystkich projektów offsetowych przewidzianych do realizacji w tym czasie (5 062 826 tys. USD).

W ramach bezpośrednich ZO wartość niezrealizowanych w latach 2003-2006 zobowiązań (268 070 tys. USD) stanowiła 14,8% planowanej wartości offsetowej wszystkich zobowiązań bezpośrednich przewidzianych do realizacji w ramach umowy offsetowej z LMC w tym czasie (1 817 368 tys. USD) i 5,3% planowanej wartości wszystkich projektów offsetowych (5 062 826 tys. USD). Szczegółowe informacje o niezrealizowanych ZO w ramach offsetu bezpośredniego przedstawiono w Zestawieniu 5.7.8.

W przypadku pośrednich ZO wartość niezrealizowanych w latach 2003-2006 zobowiązań (260 800 tys. USD) stanowiła 8% planowanej wartości offsetowej

wszystkich zobowiązań pośrednich przewidzianych do realizacji w ramach umowy offsetowej z LMC w tym czasie (3 245 460 tys. USD) i 5,2% planowanej wartości wszystkich projektów offsetowych (5 062 826 tys. USD). Niezrealizowane ZO w ramach offsetu pośredniego omówiono w Zestawieniu 5.7.9.

Do końca 2008 r. nie została podjęta realizacja projektów, których łączna wartość offsetowa wynosiła 1 402 700 tys. USD i stanowiła 14,4% planowanej wartości offsetowej wszystkich zobowiązań przewidzianych do realizacji w ramach umowy z LMC (9 738 072 tys. USD).

Wartość offsetowa nierealizowanych projektów, w stosunku do zobowiązań zagranicznego dostawcy, wynikających z umowy z LMC wynosiła odpowiednio:

- w przypadku całego offsetu – 23,3% (1 402 700 tys. USD wobec 6 028 000 tys. USD),
- w przypadku offsetu bezpośredniego – 21,2% (640 240 tys. USD wobec 3 014 000 tys. USD),
- w przypadku offsetu pośredniego – 25,3% (762 460 tys. USD wobec 3 014 000 tys. USD).

W ocenie NIK, w odniesieniu do offsetu bezpośredniego, przykładem projektu, którego pierwotnych założeń nie przygotowano w sposób rzetelny – a w okresie późniejszym nie zweryfikowano należycie realności ich wykonania – jest budowa i wdrożenie ogólnokrajowego specjalistycznego systemu łączności radiowej w standardzie Tetra (projekt 1-100). W konsekwencji do tej pory nie podjęto jego realizacji, która uzależniona jest przede wszystkim od decyzji rządu dotyczącej budowy i wdrożenia takiego systemu. Rozpatrywany jest m.in. wariant ogłoszenia przetargu na udzielenie zamówienia publicznego. Wówczas, zdaniem MG, przedsięwzięcie nie byłoby realizowane w ramach offsetu. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA), pilotujące i inicjujące ten projekt, wyjaśniło¹⁹, że jego rolą było przygotowanie na posiedzenie Rady Ministrów niezbędnych dokumentów decyzyjnych oraz wskazanie możliwych wariantów realizacji (poza offsetem i przetargiem rozważano także zastosowanie formuły partnerstwa publiczno-prawnego) wraz z rekomendacjami. W wyjaśnieniu podano również, że w latach 2003-2008 Rada Ministrów nie podjęła w tym zakresie wiążącej decyzji, a w związku z tym

¹⁹ Wyjaśnienia złożone w trybie art. 29 pkt 2 lit. f *ustawy o NIK* przez Podsekretarza Stanu w MSWiA – Pana Witolda Drożdza. Pismo z dnia 3 kwietnia 2009 r.

brak było formalnych podstaw, aby MSWiA wnioskowało o realizację, modyfikację, czy też odstąpienie od realizacji tego projektu.

Pierwotnie planowana na lata 2003-2006, w ramach offsetu bezpośredniego (projekt 1-139), modernizacja Wojskowych Zakładów Lotniczych (WZL) Nr 2 SA w Bydgoszczy nie została przeprowadzona przez firmę Aircraft Technologies Incorporation (ATI). W opinii offsetobiorcy²⁰ przedsięwzięcie to nie doszło do skutku z powodu nierzetelności i niewiarygodności firmy zarekomendowanej przez LMC (m.in. niski kapitał założycielski ATI – 10 000 USD). Firma ATI (offsetodawca), według WZL Nr 2 SA, okazała się nieprzygotowana do realizowania jakichkolwiek zobowiązań offsetowych. Dostarczona przez nią dokumentacja na wykonywanie niektórych prac nie zawierała żadnej istotnej technologii ani wartości technicznej, a była jedynie ogólnie dostępną dokumentacją eksploatacyjną (można ją było kupić przez internet).

Powiodła się natomiast zmiana warunków realizacji tego zobowiązania. W związku z brakiem możliwości współpracy offsetobiorcy z offsetodawcą w ramach projektu 1-139 w 2007 r. MG, wychodząc na przeciw potrzebom MON, podjęło działania celem wprowadzenia do umowy z LMC zobowiązania, przedmiotem którego było utworzenie w WZL Nr 2 SA centrum serwisowania samolotów F-16. W wyniku prac zespołu przedstawicieli MON, DOF oraz offsetobiorcy, w kwietniu 2008 r., wprowadzono do umowy offsetowej nowy projekt. Efektem jego realizacji ma być zarówno określenie zakresu remontów możliwych do realizacji przez WZL Nr 2 SA (poprzez wskazanie konkretnych systemów, komponentów i części zamiennych, które będą remontowane), jak również – jako nowe zobowiązania offsetowe – transfer technologii umożliwiającej realizację tych remontów.

W ramach offsetu bezpośredniego w innych WZL (WZL Nr 4 SA w Warszawie) do skutku nie doszła, planowana na lata 2003-2006, modernizacja tych Zakładów w celu zapewnienia możliwości przeprowadzenia badań odbiorczych dla silnika F-100-PW-229 deklarowana przez offsetodawcę (firmę Pratt&Whitney – P&W) – projekt 1-115. Zgodnie ze stanowiskiem offsetobiorcy²¹ ZO stanowiły „grę pozorów” mającą na celu przekonanie ośrodków opiniotwórczych i decydenckich o wyższości własnej oferty nad ofertami konkurentów. Zamiarem P&W, zdaniem WZL Nr 4, było ulokowanie

²⁰ Wyjaśnienia złożone w trybie art. 29 pkt 2 lit. f *ustawy o NIK* przez Zarząd WZL Nr 2 SA. Pismo z dnia 12 marca 2009 r.

²¹ Wyjaśnienia złożone w trybie art. 29 pkt 2 lit. f *ustawy o NIK* przez Zarząd WZL Nr 4 SA. Pismo z dnia 17 marca 2009 r.

środków finansowych związanych z offsetem w podmiotach, w których firma P&W jest jedynym właścicielem lub posiada ich udziały.

Biorąc pod uwagę, że podstawowe samoloty Sił Powietrznych RP wyposażone są w silniki, których producentem jest P&W (silniki PW 127G samolotu transportowego CASA 295 M i F-100-PW-229 samolotu F-16), skuteczne włączenie WZL Nr 2 SA i WZL Nr 4 SA w proces naprawy podzespołów samolotu F-16, wiążący się z przekazaniem odpowiedniej technologii umożliwiającej realizację takich remontów, jest w opinii NIK szczególnie pożądanym kierunkiem bezpośrednich zobowiązań offsetowych w ramach umowy z LMC. Świadczenie takich usług ograniczone wyłącznie do posiadanej przez Polskę floty samolotów F-16, w zależności od ich zakresu, może okazać się ekonomicznie nieuzasadnione²². W związku z tym, w celu zapewnienia potencjalnym offsetobiorcom efektywności ekonomicznej takiej działalności serwisowej, zdaniem NIK, przed podjęciem realizacji tego projektu niezbędne jest przeprowadzenie szczegółowych analiz ekonomicznych takiego przedsięwzięcia.

W opinii NIK, zobowiązania zaliczane do offsetu bezpośredniego powinny być zarezerwowane w pierwszej kolejności dla wsparcia procesów restrukturyzacyjnych przemysłu obronnego w drodze uzyskania dla przedsiębiorców tego sektora dostępu do nowoczesnej techniki i technologii oraz know-how, a także możliwości sprzedaży własnych wyrobów lub usług.

W odniesieniu do projektów dotyczących offsetu pośredniego przykładem zobowiązań, których realizacji wciąż nie podjęto było uruchomienie systemu wspierania eksportu polskich małych i średnich przedsiębiorstw do USA (projekt 2-100). Projekt ten nie był realizowany z uwagi na brak możliwości porozumienia się offsetobiorcy z offsetodawcą na poziomie biznesowym. Wg wyjaśnienia offsetobiorcy²³, firma LMC nie podjęła żadnych realnych działań zmierzających do osiągnięcia zamierzonego celu, a jej zaangażowanie w realizację zobowiązania sprowadzało się de facto do oczekiwania, że to sam offsetobiorca znajdzie zamówienia na eksport z Polski do USA, a zagraniczny dostawca niejako automatycznie zaliczy je sobie jako zrealizowany offset. W 2007 r., w związku z brakiem realizacji projektu Nr 2-100, offsetobiorca wystąpił do Ministra Gospodarki z roszczeniem z tytułu nieprzystąpienia LMC

²² Na tę kwestię szczególną uwagę zwracał Minister Obrony Narodowej – Pan Bogdan Klich, w przekazanych w trybie art. 29 pkt. 2 lit. f *ustawy o NIK* wyjaśnieniach. Pismo z dnia 19 marca 2009 r.

²³ Wyjaśnienia złożone w trybie art. 29 pkt 2 lit. f *ustawy o NIK* przez Zarząd PHZ „Bartimpex” SA. Pismo z dnia 19 marca 2009 r.

do realizacji ZO w ramach tego projektu. W odpowiedzi MG poinformowało Spółkę, że niepowodzenie w realizacji zobowiązań czy też straty poniesione z tego tytułu nie kreują powstania po stronie polskich przedsiębiorców praw do jakichkolwiek bezpośrednich roszczeń w stosunku do Ministra Gospodarki, Skarbu Państwa lub zagranicznego dostawcy. Ponadto wskazano, że Skarb Państwa – Minister Gospodarki nie może udzielić żadnych gwarancji, że nawiązana współpraca polskiego przedsiębiorcy z offsetodawcą się powiedzie²⁴.

Zdaniem NIK, przykłady przedstawione w niniejszym punkcie *Informacji* wskazują, że każda propozycja offsetowa w ramach umowy z LMC (przed rozstrzygnięciem o jej dalszych losach) powinna być dokładnie przeanalizowana i zweryfikowana przez Ministerstwo Gospodarki, pod kątem realności jej wykonania. Po stronie offsetodawcy może bowiem występować dążenie do minimalizacji kosztów realizacji ZO i powstrzymywanie się od wykonywania tzw. „trudnych” projektów (dotyczących inwestycji kapitałowych i transferu technologii). W przypadku offsetobiorców (pomimo działalności informacyjno-szkoleniowej ze strony Ministerstwa) może natomiast występować nienależyta dbałość o zawieranie korzystnych dla siebie umów biznesowych z offsetodawcami, wynikająca z przekonania, że za realizację offsetu odpowiada strona rządowa.

3.2.4. EFEKTY ZOBOWIĄZAŃ OFFSETOWYCH ZREALIZOWANYCH W RAMACH I ETAPU UMOWY Z LMC

NIK krytycznie pod względem celowości ocenia nieopracowanie przez Ministerstwo Gospodarki, w okresie negocjowania i realizacji I etapu umowy z LMC, kryteriów umożliwiających dokonanie oceny efektów realizacji tej umowy w odniesieniu do pojedynczych ZO, jak i w skali całej umowy. Prace nad zdefiniowaniem takich mierników podjęto dopiero w kwietniu 2008 r., w związku z przygotowaniem do opracowania *Strategii offsetowej*. Ich brak, będący konsekwencją zaniechań w początkowym okresie wdrażania instrumentu offsetu przez Ministerstwo Gospodarki²⁵, utrudniał przeprowadzenie rzetelnego podsumowania dotychczasowych efektów umowy z LMC.

²⁴ Wyjaśnienia Dyrektora DOF w MG – Pana Huberta Królikowskiego. Pismo z dnia 30 marca 2009 r.

²⁵ Szerzej patrz pkt 3.2.1. *Informacji*.

W ocenie NIK, efekty zaledwie 5 z 20 projektów zrealizowanych w I etapie tej umowy wypełniały w sposób kompleksowy cele offsetu wyrażone w art. 5 ustawy *offsetowej*. Fakt ten powinien stanowić dla Ministerstwa Gospodarki istotny argument w dalszych kontaktach i negocjacjach z zagranicznym dostawcą, zmierzających do wyegzekwowania pełnej realizacji wszystkich zobowiązań zawartych w umowie z LMC, których łączna wartość offsetowa (9 738 072 tys. USD) znacznie przekracza wartość offsetową samej umowy (6 028 000 tys. USD)²⁶.

Minister właściwy do spraw gospodarki dokonywał oceny efektów uzyskanych w wyniku realizacji poszczególnych ZO na podstawie danych uzyskiwanych od offsetobiorców. Na zakończenie każdego roku sprawozdawczego offsetobiorcy przekazywali formularze przedstawiające wielkości uzyskanych efektów wg następujących kategorii: poprawa sytuacji finansowej; utrzymanie/zwiększenie poziomu zatrudnienia; wzrost produkcji i sprzedaży; pozyskanie nowych rynków zbytu; zwiększenie wydajności pracy; poprawa jakości wyrobów oraz inne. W oparciu o powyższe informacje przekazane przez offsetobiorców MG corocznie dokonywało analizy osiągniętych w wyniku realizacji ZO efektów i przedstawiało ich ocenę w *Sprawozdaniu z wykonania zobowiązań offsetowych przez zagranicznych dostawców*. Minister Gospodarki nie ustalił jednak konkretnych, kwantyfikowalnych mierników realizacji zobowiązań, możliwych do obliczenia w trakcie wykonywania dotychczas zawartych umów offsetowych (odnosi się to również do I etapu umowy z LMC).

Próbie zdefiniowania mierników oceny efektów realizacji zobowiązań offsetowych podjęto w ramach tworzenia *Strategii offsetowej*. Prace nad tym dokumentem rozpoczęto dopiero w kwietniu 2008 r., pomimo upływu prawie 7 lat od zawarcia pierwszej umowy offsetowej²⁷ oraz podpisania do tej pory (według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r.) 16 takich umów. Komitet do spraw Umów Offsetowych (KUO) – w dniu 4 sierpnia 2008 r. – powołał międzyresortowy *Zespół do opracowania strategii offsetowej*, który zgodnie z przyjętym

²⁶ W grupie 16 podpisanych umów offsetowych analogiczna sytuacja (poza umową z LMC) występowała jeszcze w przypadku 7 innych umów.

²⁷ Umowa z EADS-CASA związana z dostawą dla Sił Zbrojnych RP samolotów transportowych C-295M z dnia 28 sierpnia 2001 r.

harmonogramem, ma przedłożyć projekt dokumentu Radzie Ministrów do końca września 2009 r.

Strategia ma m.in. zawierać:

- kierunki lokowania offsetu (obejmujące wskazanie, jakie konkretne zdolności polskich przedsiębiorców należy rozwijać poprzez wykorzystanie instrumentu offsetowego),
- określenie celu strategicznego oraz celów operacyjnych (służących poprawie efektywności wykorzystania instrumentu offsetowego w zakresie osiągania celów ustalonych w art. 5 *ustawy offsetowej*) oraz mierników ich realizacji.

W ocenie NIK, w przypadku 5 z 20 projektów realizowanych w I etapie umowy z LMC udało się jednocześnie zapewnić realne korzyści zarówno z punktu widzenia potrzeb modernizacyjnych polskiej gospodarki (w skali makro), jak i z punktu widzenia potrzeb restrukturyzacyjnych poszczególnych polskich przedsiębiorców (w skali mikro). W odniesieniu do pozostałych 15 projektów ich efekty ograniczały się przede wszystkim do bieżących korzyści pojedynczego offsetobiorcy.

W odniesieniu do offsetu bezpośredniego²⁸ projektami dotyczącymi restrukturyzacji sektorów strategicznych dla rozwoju gospodarczego kraju były następujące projekty:

- Projekt 1-108 realizowany przez Nammo AS, Norwegia (offsetodawca) w Zakładach Metalowych „Mesko” SA w Skarżysku Kamiennej (ZM „Mesko” SA)²⁹;
- Projekt 1-110 prowadzony przez United Technologies Corporation (UTC)/Pratt&Whitney (P&W), East Hartford, USA (offsetodawca) w Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego (WSK) „PZL-Rzeszów” SA (offsetobiorca).

Według ankiety i komentarza offsetobiorcy, przesłanego do DOF w trakcie kontroli w MG, bez wsparcia wynikającego z zobowiązań offsetowych określonych w umowie z LMC niemożliwy byłby:

- wzrost płynności finansowej Spółki – pozyskanie limitu kredytowego w ramach UTC;
- wzrost zatrudnienia – pozyskanie wysokokwalifikowanej kadry pracowniczej;

²⁸ Opis przedmiotu zobowiązań bezpośrednich zaliczonych na poczet umowy offsetowej z LMC w I etapie jej realizacji przedstawiono w Zestawieniu 5.7.6.

²⁹ Efekty realizacji zobowiązań offsetowych w ramach umowy z LMC w ZM „Mesko” SA, w związku z prowadzoną tam przez Delegaturę NIK w Kielcach kontrolą, przedstawiono w pkt 3.2.5. *Informacji*.

- wzrost wartości sprzedaży do jednostek UTC – w stosunku do 2003 r. o 490%;
- wzrost nakładów inwestycyjnych – w latach 2003-2008 wydatkowano kwotę 602 mln zł;
- wprowadzenie nowych technologii – zwiększenie efektywności i poprawa jakości produkcji;
- redukcja kosztów złej jakości – z 2,3% w 2003 r. do 0,8% w 2008 r.

W konsekwencji, w ocenie WSK „PZL-Rzeszów” SA, w wyniku dotychczasowej realizacji umowy offsetowej z LMC w latach 2003-2008 Spółka uzyskała szereg wymiernych efektów wpływających na kondycję finansową, poprawę konkurencyjności, uruchomienie nowej produkcji oraz pozyskanie nowych technologii.

NIK podkreśla przy tym, że jedynie w przypadku projektu 1-108 (ZM „Mesko” SA) pomiędzy offsetodawcą i offsetobiorcą nie zachodziły powiązania kapitałowo-właścicielskie. W przypadku projektu 1-110 (WSK „PZL-Rzeszów” SA) offsetodawca, jeszcze przed podjęciem negocjacji offsetowych³⁰, stał się właścicielem offsetobiorcy, co uprawdopodobniało realizację tego przedsięwzięcia także poza offsetem.

W ramach obydwu ww. projektów zaliczone zostały 23 ZO na łączną wartość offsetową 1 055 677 tys. USD. Planowana na lata 2003-2006 wartość wynosiła 1 215 738 tys. USD i została wykonana w 86,8%. Zaliczona wartość offsetowa stanowiła 79,2% wartości offsetowej wszystkich zobowiązań bezpośrednich zaliczonych na poczet umowy offsetowej z LMC w latach 2003-2006 (1 332 563 tys. USD) i 24,4% wartości offsetowej wszystkich zobowiązań zaliczonych w tym czasie (4 332 186 tys. USD).

Całkowita wartość offsetowa obydwu projektów wynosi 2 231 080 tys. USD (do tej pory zrealizowano ją w 47,3%), stanowiąc 57,3% wartości offsetowej wszystkich projektów w ramach offsetu bezpośredniego (3 894 550 tys. USD) i 22,9% wartości offsetowej wszystkich projektów offsetowych w ramach umowy z LMC (9 738 072 tys. USD).

Odnosząc łączną wartość offsetową obydwu powyższych projektów dotyczących offsetu bezpośredniego do zobowiązań zagranicznego dostawcy wynikających z umowy z LMC należy stwierdzić, że:

- wartość zaliczonych zobowiązań (1 055 677 tys. USD) stanowiła 35% wartości offsetowej wszystkich projektów wymaganych w ramach offsetu

³⁰ Umowa prywatyzacyjna – sprzedaż UTC pakietu 85% akcji WSK „PZL-Rzeszów” SA została podpisana dnia 21 września 2001 r.

bezpośredniego (3 014 000 tys. USD) i 17,5% wartości offsetowej wszystkich wymaganych projektów (6 028 000 tys. USD);

- wartość wszystkich planowanych zobowiązań (2 231 080 tys. USD) stanowiła 74% wartości offsetowej wszystkich wymaganych projektów w ramach offsetu bezpośredniego (3 014 000 tys. USD) i 37% wartości offsetowej wszystkich wymaganych projektów (6 028 000 tys. USD).

W odniesieniu do offsetu pośredniego³¹, w ocenie NIK, trwałe efekty restrukturyzacyjne możliwe do wykorzystania w dłuższym horyzoncie czasowym, po zakończeniu realizacji ZO, osiągnięto przy realizacji trzech projektów.

- Projektów 2-116 i 2-146 prowadzonych przez General Motors Europe AG (offsetodawca) w General Motors Manufacturing Polska Sp. z o.o. w Gliwicach (offsetobiorca).

Według ankiety i komentarza offsetobiorcy, przesłanego do DOF w trakcie kontroli w MG, pozytywne efekty obydwu projektów motoryzacyjnych to:

- transfer technologii do Polski;
- zatrudnienie, przy realizacji projektów, około tysiąca pracowników w fabryce w Gliwicach oraz ochrona 5-6 tysięcy miejsc pracy u jej dostawców;
- szkolenia pracowników, w łącznym wymiarze 100 000 godzin;
- uruchomienie seryjnej produkcji samochodów Opel Astra (projekt 2-116) i Opel Zafira (projekt 1-146) przeznaczonych na eksport;
- wyeksportowanie (od marca 2003 r.) – 199 808 sztuk samochodów Opel Astra oraz (od 2005 r.) – 382 477 sztuk samochodów Opel Zafira;
- polepszenie koniunktury w regionie (w Gliwickiej Podstrefie Ekonomicznej – część Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – powstały nowe inwestycje w dziedzinie motoryzacji – potencjalni inwestorzy zasięgaliby opinii w GM);
- dzięki realizacji projektu Zafira, od 2005 r. szacuje się roczne uzyskanie około 6,5 mln zł wpływów do budżetu z tytułu podatku od osób fizycznych oraz około 32 mln zł do ZUS, w tym około 6,5 mln zł z tytułu składki na ubezpieczenie zdrowotne.

W przypadku obydwu projektów motoryzacyjnych zachodziły powiązania właścicielskie pomiędzy offsetodawcą i offsetobiorcą, należącymi do tej samej grupy kapitałowej.

- Projektu 2-102 prowadzonego przez: LMC; M.W. Kellog&Kellog; Brown&Root; Shell Global Solution&STASCO; JGC; Uhle – część grupy

³¹ Opis przedmiotu zobowiązań pośrednich zaliczonych na poczet umowy offsetowej z LMC w I etapie jej realizacji przedstawiono w Zestawieniu 5.7.7.

Thyssen-Krupp oraz DSD – część grupy MAN (offsetodawcy) w Grupie LOTOS SA - Rafineria Gdańska (offsetobiorca).

Realizacja Programu 10+, która została wsparta przez LMC w ramach wykonywania ZO, powinna istotnie i długookresowo poprawić sytuację Grupy Lotos SA, gdyż dzięki projektowi głębokość i skala przerobu ropy naftowej wzrośnie z 6 do 10,5 mln ton rocznie. Ponadto GLSA będzie mogła wytwarzać produkty o wyższej jakości, w tym proekologiczne o lepszych perspektywach zbytu, a jednocześnie bardziej rentowne³².

W ramach trzech ww. projektów zaliczonych zostało 8 ZO na łączną wartość offsetową 2 123 200 tys. USD. Planowana na lata 2003-2006 wartość wynosiła 1 816 500 tys. USD i została wykonana w 116,9% (obydwa projekty motoryzacyjne w fabryce Opla w Gliwicach zostały wykonane, w pełnej wysokości przed terminem). Zaliczona wartość offsetowa stanowiła 70,8% wartości offsetowej wszystkich zobowiązań pośrednich zaliczonych na poczet umowy offsetowej z LMC w latach 2003-2006 (2 999 624 tys. USD) i 49% wartości wszystkich zobowiązań zaliczonych w tym okresie (4 332 186 tys. USD).

Całkowita wartość offsetowa omawianych trzech projektów wynosi 2 573 200 tys. USD (do tej pory zrealizowano ją w 82,5%), stanowiąc 44% wartości offsetowej wszystkich projektów w ramach offsetu pośredniego (5 843 522 tys. USD) i 26,4% wartości offsetowej wszystkich projektów offsetowych w ramach umowy z LMC (9 738 072 tys. USD).

Odnosząc łączną wartość offsetową powyższych projektów dotyczących offsetu pośredniego do zobowiązań zagranicznego dostawcy wynikających z umowy z LMC należy stwierdzić, że:

- wartość zaliczonych zobowiązań (2 123 200 tys. USD) stanowiła 70,4% wartości offsetowej wszystkich projektów wymaganych w ramach offsetu pośredniego (3 014 000 tys. USD) i 35,2% wartości offsetowej wszystkich wymaganych projektów (6 028 000 tys. USD);
- wartość wszystkich planowanych zobowiązań (2 573 200 tys. USD) stanowiła 85,4% wartości offsetowej wszystkich wymaganych projektów w ramach offsetu pośredniego (3 014 000 tys. USD) i 42,7% wartości offsetowej wszystkich wymaganych projektów (6 028 000 tys. USD).

³² Efekty realizacji zobowiązań offsetowych w ramach umowy z LMC w Grupie „Lotos” SA, w związku z prowadzoną tam przez Delegaturę NIK w Gdańsku kontrolą, przedstawiono w pkt 3.2.5. *Informacji*.

Łączna wartość offsetowa 31 ZO zrealizowanych w latach 2003-2006 w ramach 5 ww. projektów dotyczących offsetu bezpośredniego i pośredniego, które, w ocenie NIK, w największym stopniu wypełniały oczekiwania stawiane przed tym instrumentem polityki gospodarczej, wynosiła 3 178 877 tys. USD, stanowiąc:

- 73,4% wartości offsetowej wszystkich zaliczonych w tym czasie zobowiązań (4 332 186 tys. USD),
- 32,6% wartości offsetowej wszystkich planowanych do realizacji zobowiązań w ramach umowy z LMC (9 738 072 tys. USD),
- 52,7% wartości offsetowej umowy z LMC (6 028 000 tys. USD).

Pozostałe 15 projektów, realizowanych w ramach I etapu umowy z LMC, również przynosiło oczywiście efekty. Ich bezpośrednim rezultatem były jednak przede wszystkim bieżące korzyści offsetobiorcy. W przeciwieństwie do wskazanych wcześniej przykładów (uwzględniających łącznie interesy polskiej gospodarki /a pośrednio także budżetu państwa/ i offsetobiorcy) nie dotyczyły one bowiem:

- transferu nowoczesnych technologii – popartych perspektywicznymi zamówieniami,
- szeroko rozumianych inwestycji w zakład offsetobiorcy np. poprzez unowocześnienie linii produkcyjnych lub przekazanie maszyn i urządzeń,
- udzielenia certyfikacji dla offsetobiorcy,

lub przewidziane do wykonania, w tych pożądanym obszarach, przedsięwzięcia nie były realizowane przez offsetodawcę w pierwotnie zakładanym wymiarze. Dane w tym zakresie (w kolumnie uwagi) zawierają Zestawienia 5.7.6. i 5.7.7.

W tym kontekście NIK zwraca uwagę, że z punktu widzenia offsetobiorcy (w skali mikro) korzyści (w różnym stopniu i zakresie) może mu przynieść realizacja praktycznie każdego zobowiązania. W odniesieniu do umowy z LMC, na podstawie nadesłanych do DOF przez offsetobiorców ankiet, sytuacja wskazywania pozytywnych efektów offsetu dotyczyła nawet projektów:

- których realizacja została przerwana (efekty w postaci pośrednich korzyści – poprawy pozycji rynkowej – w ramach projektu 1-105 wykazywał PZL „Mielec” Sp. z o.o., a w ramach projektu 1-149 ZM „Bumar-Łabędy” SA)³³;
- których stopień realizacji wyraźnie odbiegał od zakładanego harmonogramu (efekty w postaci poprawy konkurencyjności i pozycji rynkowej, w ramach projektu 1-112, wykazywał Instytut Lotnictwa chociaż zaliczona w latach 2003-2006 wartość offsetowa stanowiła zaledwie 11,3% wartości planowanej)³⁴;
- które, choć wykonane, nie spełniły zasadniczych oczekiwań w nich pokładanych (efekty marketingowe i społeczne, w postaci poprawy wizerunku, wskazywane były przez Stocznnię Szczecińską Nową Sp. z o.o. w odniesieniu do projektu 2-1-109, który choć wykonany z nadwyżką – zrealizowana w latach 2003-2006 wartość offsetowa stanowiła 246,7% wielkości planowanej – nie poprawiał sytuacji ekonomiczno-finansowej offsetobiorcy);
- w odniesieniu do których, ze strony MG i KUO oraz offsetobiorcy, istniały odmienne oceny w zakresie osiągniętych efektów (Uniwersytet Łódzki, w ramach projektu 2-103, wskazywał na niewymierne korzyści związane z realizacją ZO, a jednocześnie, w związku z małą efektywnością działań, wskazywanych przez offsetobiorcę jako ich wykonanie, Minister Gospodarki w latach 2003-2006 nie zaliczył 3 zobowiązań)³⁵.

Wyniki kontroli wykazują, że stosunkowo nieliczne były ZO, przy zaliczaniu których stosowano maksymalne mnożniki offsetowe, zarezerwowane dla rodzajów działań najbardziej preferowanych dla gospodarki narodowej lub bezpieczeństwa i obronności państwa (m.in. przekazanie nowoczesnej technologii umożliwiającej rozpoczęcie produkcji dającej długoterminowe perspektywy jej zbytu, w tym w szczególności na eksport).

W ramach 80 ZO (100%) zaliczonych na poczet I etapu tej umowy mnożniki z przedziału od 0,5 do 2,0 zastosowano w przypadku 66 zobowiązań (82,5%), a z przedziału od 2,0 do 5,0 w odniesieniu do 16 zobowiązań (17,5%). Ich wartość offsetowa, w rozbiciu na ww. przedziały wartości mnożników offsetowych,

³³ Szerzej patrz pkt 3.2.5. *Informacji*.

³⁴ Szerzej patrz pkt 3.2.5. *Informacji*.

³⁵ Szerzej patrz pkt 3.2.5. *Informacji*.

stanowiła odpowiednio 79,6% i 20,5% łącznej wartości offsetowej wszystkich zobowiązań zaliczonych w tym okresie (4 332 186 tys. USD). Szersze dane zaprezentowane są w Zestawieniu 5.7.3.

Podsumowując, zdaniem NIK, wcześniejsze opracowanie *Strategii offsetowej* ułatwiłoby selekcję projektów przewidzianych do objęcia offsetem oraz zobiektywizowałoby ocenę ich efektów. W przypadku umowy z LMC, mierniki wskazane w tym dokumencie, stanowiłyby dodatkowy, pomocny instrument, w mobilizowaniu zagranicznego dostawcy do rzetelnej realizacji wszystkich wynegocjowanych zobowiązań.

3.2.5. PRZEBIEG REALIZACJI ZOBOWIĄZAŃ OFFSETOWYCH U KONTROLOWANYCH OFFSETOBIORCÓW I ICH EFEKTY

Wyniki kontroli u wybranych offsetobiorców pozwalają na stwierdzenie, że w okresie realizacji I etapu umowy z LMC, czynnikiem negatywnie wpływającym na osiągnięte efekty było niezawieranie przez poszczególnych offsetobiorców odpowiednio skonstruowanych umów biznesowych z offsetodawcami, wszechstronnie zabezpieczających interesy polskich przedsiębiorców. Dostrzegając działania podejmowane przez MG w celu zmiany sytuacji w tym zakresie, NIK zwraca uwagę, że brak stosownych zapisów umownych może spowodować szczególnie negatywne konsekwencje w przypadku ewentualnego zaprzestania realizacji zobowiązań po dokonaniu zaliczeń na kwotę równą wartości offsetowej umowy z LMC.

Offsetobiorca jako beneficjent współpracy gospodarczej realizowanej przy wsparciu mechanizmu offsetowego powinien dążyć do zawarcia umowy biznesowej z offsetodawcą, w celu zabezpieczenia swoich interesów. Umowa taka jest podstawowym dokumentem określającym prawa i obowiązki stron, a także możliwości dochodzenia roszczeń w obrocie gospodarczym. Jest to szczególnie istotne, gdyż strony umowy offsetowej, tj. Skarb Państwa i LMC, nie mają możliwości bezpośredniego wpływania na relacje biznesowe pomiędzy podmiotami realizującymi zobowiązania offsetowe.

W związku z tym, w ocenie NIK, działaniem celowym i rzetelnym, jako pośrednia forma oddziaływania na offsetobiorców, było opracowanie przez Ministerstwo Gospodarki w 2004 r. *Wskazówek dla offsetobiorców dotyczących umów w sprawie wykonania zobowiązań offsetowych*, które każdorazowo były im

przekazywane podczas odbioru specyfikacji ZO. Poza tym, w trakcie negocjowania projektów offsetowych offsetobiorcy byli informowani o celowości zawierania stosownych umów z offsetodawcą. Przygotowywane były także wytyczne, pisma, spotkania robocze, seminaria, konferencje offsetowe, podczas których przedstawiano zalecenia i uwagi dla przedsiębiorców.

W związku z tym, iż tylko nieliczni offsetobiorcy, pomimo zaleceń Ministerstwa, w odpowiedni sposób zabezpieczali w umowach biznesowych swoje interesy, z inicjatywy DOF, wprowadzono kolejny mechanizm mający na celu ich zobligowanie do podjęcia stosownych działań w tym zakresie. W nowo wprowadzanych bądź też renegocjowanych ZO, jako przedmiot poszczególnych etapów ich realizacji wskazywane jest zawarcie i wykonanie umowy bądź umów, pomiędzy offsetodawcą a offsetobiorcą, dotyczących wykonania konkretnych przedsięwzięć. Rozwiązanie takie stosowane jest obecnie we wszystkich umowach offsetowych.

Niezależnie od powyższego DOF prowadził działalność informacyjną dotyczącą problematyki offsetowej, za pośrednictwem strony internetowej Ministerstwa Gospodarki, na której oprócz podstawowych aktów prawnych związanych z offsetem umieszczono m.in. uaktualnione wskazówki dla offsetobiorców. Ponadto, ostatnio podjęto starania mające na celu opracowanie i wydanie podręcznika offsetowego, który stanowił będzie swego rodzaju kompendium wiedzy o offsecie, przydatne dla wszystkich stron zaangażowanych w ten proces³⁶.

Kontrola prowadzona u 6 wybranych offsetobiorców wykazała, że pomimo powyższych działań podejmowanych przez Ministerstwo Gospodarki (DOF) trzech offsetobiorcy (ZCh „Nitro-Chem” SA, Uniwersytet Łódzki i Instytut Lotnictwa) nie zawarli umów biznesowych z offsetodawcami, w których w sposób kompleksowy zabezpieczyli własne interesy w sytuacjach przerwania wykonywania, niewykonania lub niewłaściwego wykonania przez offsetodawcę poszczególnych zobowiązań. W przypadku dwóch z tych offsetobiorców (Uniwersytet Łódzki i Instytut Lotnictwa) niewłaściwy sposób sformułowania zapisów umownych miał bezpośredni wpływ na przebieg realizacji zobowiązań

³⁶ Wyjaśnienia Dyrektora DOF w MG – Pana Huberta Królikowskiego. Pismo z dnia 27 marca 2009 r.

offsetowych w latach 2003-2006 oraz osiągnięte w ich rezultacie efekty – zdaniem NIK niesatysfakcjonujące.

W ramach ZO realizowanych w Instytucie Lotnictwa w Warszawie (projekt 1-112)³⁷ NIK jako niewystarczające oceniła działania podejmowane przez offsetobiorcę na etapie negocjowania umowy offsetowej z LMC. W przekazanej do kontroli dokumentacji nie było materiałów świadczących o konsultacjach dotyczących przedmiotu, wartości nominalnej, harmonogramu oraz wstępnych warunków realizacji ZO ani z potencjalnym offsetodawcą ani z MG.

W ocenie NIK, fakt że umowa biznesowa nie zawierała ani bezpośrednich odniesień do wynegocjowanych przez MG zobowiązań ani zapisów dotyczących kar za ich niezrealizowanie, powodował, iż offsetobiorca nie miał skutecznych możliwości domagania się jej wykonania. W konsekwencji w ramach tego projektu zaliczone zostały 4 ZO na łączną wartość offsetową 6 762 tys. USD, tj. zaledwie na poziomie 11,3% wielkości planowanej. Dalsze 4 ZO (przewidziane do wykonania w latach 2003-2006) oczekiwały na zaliczenie. Offsetobiorca przedstawiał własną wycenę przekazanej technologii (na poziomie 533,3 tys. USD), która nie została zaakceptowana przez offsetodawcę. Także metodologia wyceny wartości transferu technologii offsetodawcy (na poziomie 2 000 tys. USD) nie była akceptowana przez offsetobiorcę.

W przypadku realizacji ZO przez Uniwersytet Łódzki (projekt 2-103)³⁸ zawarta przez tę jednostkę umowa biznesowa nie zawierała m.in. zapisów dotyczących odszkodowań i kar umownych z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania oraz sposobu i terminu potwierdzania przez offsetobiorcę realizacji poszczególnych zobowiązań. Zgodnie z wyjaśnieniami offsetobiorcy nie miał on wpływu na narzuconą przez stronę amerykańską treść umowy zobowiązania offsetowego, a przed jej zawarciem nie wiedział o konieczności negocjowania jej warunków. W ocenie NIK działanie Uniwersytetu świadczy o niezrozumieniu istoty offsetu i braku jakiegokolwiek aktywności w zakresie podjęcia skutecznych działań zmierzających do właściwego zabezpieczenia swoich praw.

Uniwersytet, z przyczyn wskazanych powyżej, nie znał wartości zrealizowanych w latach 2003-2007 zobowiązań. Nie dokonywał również i nie zlecał ekspertyzy w zakresie wartości przekazanych ZO (m.in. wartości programu studiów i otrzymanego know-how). Zdaniem NIK, powyższe uwarunkowania – już na obecnym etapie – skutecznie utrudniały dokonanie całościowej oceny efektów

³⁷ Podstawowe dane o tym projekcie zawarto w Zestawieniu 5.7.6.

³⁸ Podstawowe dane o tym projekcie zawarto w Zestawieniu 5.7.7.

wynikających z dotychczasowej realizacji projektu 2-103. Wyrazem ich niezadowolającego poziomu był fakt wstrzymania zaliczeń przez ministra właściwego do spraw gospodarki oraz brak pozytywnej rekomendacji KUO. Na zaliczenie oczekiwały 4 ZO przewidziane do wykonania w latach 2003-2006.

W przypadku zobowiązań realizowanych w ZCh „Nitro-chem” (projekt 1-147)³⁹ fakt niezawarcia z offsetodawcą umowy handlowej i ograniczenie się offsetobiorcy jedynie do obustronnie podpisywanych zamówień na kolejne partie dostaw nie miał negatywnego wpływu na przebieg ich wykonywania i osiągnięte efekty. Składane przez offsetodawcę zamówienia nie zawierały jednak postanowień zabezpieczających interesy offsetobiorcy, a próby ich wprowadzenia przez ZCh „Nitro-chem” SA – zgodnie z udzielonymi wyjaśnieniami – zakończyły się niepowodzeniem z powodu obowiązujących w USA procedur przy zamówieniach rządowych realizowanych na potrzeby armii.

W ocenie NIK, mając na względzie: przygotowanie offsetobiorcy, dotychczasowy przebieg realizacji ZO oraz osiągnięte efekty, jednoznacznie pozytywnymi przykładami realizacji zobowiązań offsetowych w ramach umowy z LMC są projekty ulokowane w ZM „Mesko” SA i w Grupie „Lotos” SA.

W ramach ZO realizowanych w ZM „Mesko” SA w Skarżysku Kamiennej (projekt 1-108)⁴⁰ NIK pozytywnie oceniła kontakty nawiązane przez Spółkę z firmami zagranicznymi produkującymi wyroby odpowiadające wymaganiom i potrzebom MON oraz własnemu profilowi, w tym z przyszłym offsetodawcą. Świadczyły one o konsekwentnych i spójnych przedsięwzięciach zmierzających do optymalnego wykorzystania szansy, jaką przed offsetobiorcą stworzyła możliwość ulokowania (w jej wymagającej głębokiej restrukturyzacji infrastrukturze produktowej, technologicznej i majątkowej) zobowiązań w ramach umowy offsetowej z LMC.

NIK nie wносиła uwag do ustaleń zawartych w umowie biznesowej między offsetodawcą i offsetobiorcą, stanowiącej umowę wykonawczą dla realizacji ZO. Nie zawierała ona postanowień niekorzystnych dla offsetobiorcy i jednocześnie określono w niej m.in. uregulowania odnoszące się do przedmiotu ZO (zgodnych ze specyfikacją), zakresu odpowiedzialności każdej ze stron, a także harmonogramu wykonania zobowiązań.

Pomimo niepełnego wykonania części zobowiązań offsetodawcy w zakresie zakupów u offsetobiorcy, NIK pozytywnie ocenia dotychczasowy przebieg ich realizacji. Licencja na produkcję, marketing oraz sprzedaż różnych typów

³⁹ Podstawowe dane o tym projekcie zawarto w Zestawieniu 5.7.6.

⁴⁰ Podstawowe dane o tym projekcie zawarto w Zestawieniu 5.7.6.

amunicji oraz bezzwrotna dotacja na inwestycje kapitałowe pozwoliły na stworzenie nowych i unowocześnienie istniejących linii produkcyjnych. W konsekwencji, w analizowanym okresie, znacząco wzrosły zamówienia MON na wyroby produkowane przez offsetobiorcę dzięki technologii przekazanej przez offsetodawcę, które zrekompensowały spadek zamówień offsetodawcy. W wyniku realizacji umowy offsetowej z LMC w latach 2003-2008, uzyskane efekty wpłynęły pozytywnie na poprawę płynności finansowej Spółki i wzmocniły jej pozycję rynkową poprzez wprowadzenie do oferty sprzedaży nowoczesnej amunicji. Uruchomienie produkcji nowych wyrobów przyczyniło się z kolei do wzrostu przychodów ze sprzedaży, a przeszkolenie pracowników Spółki przy wdrażaniu nowych technologii miało bezpośredni wpływ na jakość wyrobów i skutkowało brakiem reklamacji. Na wszystkie odmiany amunicji, której produkcja podjęta została w wyniku realizacji ZO, ZM „Mesko” SA posiada certyfikaty zgodności (jakości) wydane przez offsetodawcę oraz polskie jednostki certyfikujące.

W przypadku realizacji ZO przez Grupę „Lotos” SA w Gdańsku /dalej zwana GLSA/ (projekt 2-102)⁴¹ NIK pozytywnie oceniła aktywność offsetobiorcy na etapie negocjowania umowy offsetowej z LMC, która zaowocowała włączeniem do tych zobowiązań dużego projektu inwestycyjnego pod nazwą Program 10+ (pierwotnie „Kompleksowy Rozwój Techniczny Rafinerii Gdańskiej SA”).

W związku ze zmianami warunków realizacji całego projektu, wynikającymi z jego złożoności i skali, ustalenia zawarte w treści umowy biznesowej podlegały stosownym modyfikacjom, które gwarantowały właściwe zabezpieczenie interesów offsetobiorcy.

Pomimo niepełnej realizacji i opóźnień NIK pozytywnie ocenia dotychczasowy przebieg projektu. Wykonanie ZO 1-102A spowodowało nieodpłatne pozyskanie przez offsetobiorcę głównych licencji technologicznych niezbędnych dla realizacji całego projektu, natomiast wykonanie ZO 1-102B przyczyniło się do pozyskania finansowania niezbędnego do jego przeprowadzenia. W dniu 27 czerwca 2008 r. podpisano umowę kredytową z kilkunastoma bankami, uzyskując zamknięcie finansowe projektu.

Realizacja Programu 10+, która została wsparta przez LMC w ramach wykonywania ZO, powinna istotnie i długookresowo poprawić sytuację Spółki, gdyż dzięki projektowi wzrośnie głębokość i skala przerobu ropy naftowej z 6 do 10,5 mln ton rocznie. Ponadto GLSA będzie mogła wytwarzać produkty proekologiczne o pewnych perspektywach rynkowych, a jednocześnie bardziej rentowne. W konsekwencji zmieni się struktura produktów wytwarzanych przez offsetobiorcę – zmniejszy się udział produktów o niższej rentowności i spadającym popycie (w tym: benzyn – z 25% do 15%, ciężkiego oleju napędowego – z 7% do 5% oraz asfaltów – 16% do 12%), a wzrośnie udział

⁴¹ Podstawowe dane o tym projekcie zawarto w Zestawieniu 5.7.7.

produktów o wyższej rentowności i rosnącym popycie (w tym m.in.: diesla – z 36% do 43%, paliwa lotniczego – z 8% do 10%).

Niezależnie od powyższego nastąpi: uzyskanie nowych certyfikatów jakościowych (poprawa jakości produkcji), a także uruchomienie (rozszerzenie) działalności szkoleniowej (unowocześnienie i wzrost kompetencji zawodowych pracowników obsługujących nowo wybudowane instalacje produkcyjne).

U jednego z kontrolowanych offsetobiorców – ZM „Bumar-Łabędy” SA (projekt 1-149)⁴² – nastąpiło przerwanie realizacji ZO, a w konsekwencji nieosiągnięcie wszystkich pierwotnie zakładanych efektów, w tym w szczególności dywersyfikacji działalności produkcyjnej oraz możliwości prowadzenia dochodowej aktywności gospodarczej w sektorze pozamilitarnym.

W przypadku realizacji tego ZO negatywnie należy ocenić działania offsetobiorcy na etapie ustalania warunków wykonania poszczególnych zobowiązań. Słaba pozycja negocjacyjna Spółki, będąca pochodną jej złych wyników ekonomiczno-finansowych, a także niezajomość realiów offsetowych spowodowała, że na etapie negocjacji nie zagwarantował ona sobie pozycji stałego usługodawcy dla zakładów Opla w Gliwicach, akceptując konieczność ubiegania się o funkcję samodzielnego operatora SILS (centrum logistyczne wstępnego montażu niektórych komponentów) w przyszłości, w trybie przetargu. W konsekwencji postanowień dotyczących tego projektu w umowie biznesowej pomiędzy offsetodawcą i offsetobiorcą określono jedynie warunki współpracy między stronami, w celu realizacji ZO od 1-149A do 1-149D, tj. zobowiązań przygotowujących ZM „Bumar-Łabędy” SA do tej nowej roli. Zostały one wykonane i zaliczone przez MG. Zgodnie z założeniami poniesiono nakłady inwestycyjne na przystosowanie infrastruktury offsetobiorcy do potrzeb realizacji zobowiązania, przeszkolono i zatrudniono pracowników do wykonywania czynności w ramach usług serwisowych oraz zapewniono dostęp do wymaganych mediów dla firm wykonujących zadania dla Opla. W dniu 24 lipca 2008 r. pełnomocnik GM poinformował ZM „Bumar-Łabędy” SA, że oferta na pełnienie przez offsetobiorcę funkcji samodzielnego operatora centrum SILS nie została zaakceptowana ze względu na fakt, że inne oferty były korzystniejsze. W związku z powyższym realizacja kolejnych ZO (od 1-149E do 1-149I) została przerwana, a kolejna umowa biznesowa (sprzedaż usług SILS) stała się bezprzedmiotowa.

Podsumowując należy podkreślić, że niezbędnym zabezpieczeniem wykonania wszystkich ZO tworzących projekt może być jedynie odpowiednio skonstruowana umowa biznesowa offsetodawcy z offsetobiorcą. Niezależnie od powyższego przytoczone przykłady wskazują, że istotnymi barierami

⁴² Podstawowe dane o tym projekcie zawarto w Zestawieniu 5.7.6.

w efektywnym wykorzystaniu instrumentu offsetu (poza brakiem takiej umowy) może być także:

- nieprzygotowanie offsetobiorcy do realizacji zobowiązań w terminach określonych w umowie z LMC;
- zła sytuacja ekonomiczno–finansowa offsetobiorcy, w tym w szczególności spółek sektora obronnego;
- mała wiedza i doświadczenie offsetobiorcy, a także jego bierność i oczekiwanie, że administracja rządowa (MG-DOF) zdoła korzystnie rozstrzygnąć wszystkie wątpliwe kwestie;
- podejmowane przez offsetodawcę próby wywiązania się z realizacji ZO jak najmniejszym kosztem.

3.2.6. MONITOROWANIE I KONTROLOWANIE STANU REALIZACJI ZOBOWIĄZAŃ OFFSETOWYCH WYNIKAJĄCYCH Z UMOWY Z LMC

NIK nie zgłasza zastrzeżeń do dotychczasowego sposobu wykonywania przez ministra właściwego do spraw gospodarki jego kompetencji wynikających z art. 14 ustawy offsetowej, tj. działań podejmowanych w zakresie monitorowania i kontroli stanu realizacji ZO wynikających z umowy z LMC.

Terminy składania sprawozdań z wykonania ZO, określone w umowie z LMC były zgodne z postanowieniami ustawy offsetowej (art. 14 ust. 1). W latach 2003-2008 nie wystąpiły przypadki nieterminowego przedłożenia przez LMC sprawozdań z wykonania zobowiązań dotyczących tej umowy.

Analiza i weryfikacja sprawozdań firmy LMC z realizacji I etapu umowy offsetowej odbywała się w oparciu o konfrontowanie informacji ze sprawozdań składanych przez LMC z informacjami otrzymywanymi od offsetobiorców oraz przy użyciu instrumentu wspomagającego monitorowanie tej umowy, jakim była baza danych OFFSET, w ramach której offsetobiorcy raportowali bieżący stopień realizacji ZO przez offsetodawcę. W razie wystąpienia rozbieżności pomiędzy danymi ze sprawozdań LMC oraz informacjami uzyskanymi od offsetobiorców wyjaśniano je na piśmie bądź w trakcie spotkań roboczych.

Przepisy ustawy offsetowej ani postanowienia umowy offsetowej nie wskazują wprost zasad postępowania po złożeniu przez LMC ww. sprawozdań. W związku z powyższym minister właściwy do spraw gospodarki nie

podejmował, każdorazowo, decyzji w sprawie przyjęcia bądź odrzucenia danego sprawozdania. Także KUO, w badanym okresie, nie opiniował poszczególnych sprawozdań zagranicznych dostawców, w tym LMC. Komitet wyrażał natomiast swoją opinię w odniesieniu do sporządzanego corocznie przez ministra właściwego do spraw gospodarki, w trybie art. 24 *ustawy offsetowej, Sprawozdania z wykonania ZO przez zagranicznych dostawców* w danym roku, celem jego przedłożenia, w terminie do dnia 30 czerwca następnego roku, Radzie Ministrów.

NIK zwraca uwagę, że w *Sprawozdaniu za 2007 r.* MG po raz pierwszy wyjaśniło w sposób kompleksowy i przejrzysty powody występowania różnic pomiędzy wartościami zrealizowanych w danym okresie ZO deklarowanymi przez LMC, wartościami przedstawianymi przez offsetobiorców oraz wartościami zaliczonymi przez MG. Przyczyną ich występowania był odmienny sposób raportowania. LMC jako zrealizowane zobowiązania uznawał jedynie ZO zaliczone w danym okresie przez ministra właściwego do spraw gospodarki na poczet wartości umowy offsetowej. Natomiast offsetobiorcy raportowali wartość zobowiązań faktycznie wykonanych, niezależnie od zaliczeń MG. Ponadto wskazana przez LMC wartość zaliczonych ZO była niższa od analogicznej wartości wskazanej przez Ministerstwo Gospodarki w jego sprawozdaniach. Wynikało to z faktu, że dane zagranicznego dostawcy obejmowały zaliczenia dokonane wyłącznie w danym roku kalendarzowym (tj. od dnia 1 stycznia do dnia 31 grudnia), podczas gdy dane MG obejmowały dodatkowo ZO wykonane w danym roku i zaliczone do momentu sporządzenia rocznego sprawozdania przez Ministerstwo (co następowało już w roku następnym). Ponadto wyższa wartość zobowiązań, które zgodnie z postanowieniami umowy offsetowej powinny być zrealizowane wynikała z faktu, że łączna wartość ZO w niej zawartych przewyższała wartość offsetową tej umowy. Przykładowo, w przypadku umowy z LMC, w odniesieniu do danych za 2007 r. (narastająco), poszczególne wielkości wynosiły odpowiednio:

- ZO, które powinny być zrealizowane (według umowy) - 6 464 570 tys. USD;
- ZO zrealizowane (według sprawozdania LMC) – 4 313 400 tys. USD;
- ZO zrealizowane (według offsetobiorców) – 5 802 330 tys. USD;
- ZO zaliczone przez MG – 4 638 270 tys. USD.

Zdaniem NIK, zmiany wprowadzone w układzie przygotowywanych przez MG sprawozdań rocznych (począwszy od 2007 r.) zwiększyły czytelność prezentowanych danych, w tym w szczególności w zakresie stopnia realizacji umowy z LMC.

Przebieg wykonywania i zaliczania 80 ZO na poczet umowy offsetowej z LMC w I okresie jej realizacji przedstawiono w Zestawieniach 5.7.4. i 5.7.5. Spośród zobowiązań wykonanych w latach 2003-2006 zagraniczny dostawca przedstawił do zaliczenia odpowiednio: w 2003 r. – 10 ZO, w 2004 r. – 24 ZO, w 2005 r. – 30 ZO, a w 2006 r. – 16 ZO. Proces zaliczania tych zobowiązań przez ministra właściwego do spraw gospodarki (przy zasięgnięciu opinii KUO) przypadał natomiast na lata 2003-2008 i wynosił w kolejnych latach tego okresu odpowiednio: w 2003 r. – 1 ZO, w 2004 r. – 12 ZO, w 2005 r. – 23 ZO, w 2006 r. – 30 ZO, w 2007 r. – 13 ZO, a w 2008 r. – 1 ZO.

Zgodnie z *ustawą offsetową* (art. 14 ust. 3) minister właściwy do spraw gospodarki ma prawo do przeprowadzenia u offsetobiorecy kontroli realizacji zobowiązań wynikających z umowy offsetowej. Obejmuje ona wgląd w dokumentację handlową i finansową związaną z przedmiotem zobowiązania oraz wstęp do pomieszczeń związanych z wykonywaniem ZO.

Z 80 ZO (o łącznej wartości offsetowej 4 332 186 tys. USD), zaliczonych na poczet wartości umowy offsetowej z LMC w latach 2003-2006, kontrolą objęto 56 zobowiązań (70% ilości wszystkich zaliczonych ZO) o łącznej wartości offsetowej 3 446 253 tys. USD (79,6% wartości wszystkich zaliczonych ZO), w tym:

- w przypadku 42 bezpośrednich ZO (o łącznej wartości offsetowej 1 332 563 tys. USD) zbadano 28 zobowiązań (66,7% liczby wszystkich zaliczonych ZO tej kategorii) o łącznej wartości offsetowej 1 050 697 tys. USD (78,9% wartości wszystkich zaliczonych ZO tej kategorii);
- w przypadku 38 pośrednich ZO (o łącznej wartości offsetowej 2 999 624 tys. USD) skontrolowano 28 zobowiązań (73,7% liczby wszystkich zaliczonych ZO tej kategorii) o łącznej wartości offsetowej 2 395 556 tys. USD (79,9% wartości wszystkich zaliczonych ZO pośrednich).

Ujawnione w toku ww. kontroli nieprawidłowości polegały na:

- rozbieżnościach pomiędzy offsetobiorcą a LMC, co do oceny wartości rzeczywiście transferowanej technologii;
- realizacji transakcji niezgodnie ze specyfikacją;
- dokonywaniu nakładów inwestycyjnych na rzecz offsetobiorcy odmiennych od przedmiotu zobowiązania wskazanego w jego specyfikacji (tj. podniesienia kapitału zakładowego offsetobiorcy);
- wliczaniu do wartości zobowiązań kosztów transportu.

Po przeprowadzonych u offsetobiorców kontrolach prawidłowości realizacji ZO w ramach umowy z LMC formułowano wnioski pokontrolne i zalecenia, w celu wyeliminowania stwierdzonych nieprawidłowości, w tym w szczególności w zakresie danych jakie powinny zawierać oświadczenia składane na potrzeby zaliczenia wykonania ZO w przypadku inwestycji kapitałowych oraz zakupów towarów i usług. Informacje o wynikach dotychczas przeprowadzonych kontroli oraz o stwierdzonych w ich toku nieprawidłowościach przekazywano zagranicznemu dostawcy. Ponadto odbyło się szereg spotkań i konsultacji z udziałem przedstawicieli LMC i offsetobiorców. W celu uniknięcia w przyszłości błędów w realizacji ZO dokonano niezbędnych korekt w niewłaściwie realizowanych projektach offsetowych.

Wyniki przeprowadzonych kontroli minister właściwy do spraw gospodarki wykorzystywał przy składaniu oświadczeń woli w sprawie zatwierdzenia wykonania poszczególnych ZO. W badanym okresie, w odniesieniu do umowy offsetowej z LMC, miały miejsce przypadki:

- nieformalnej odmowy zaliczenia wykonania ZO z uwagi na rozbieżności co do oceny wartości rzeczywiście transferowanej technologii – w wyniku konsultacji z LMC sprawa ta została rozwiązana poprzez zmianę zobowiązania, obniżenie jego wartości oraz zaliczenie wykonania po obniżonej wartości;
- formalnej odmowy zaliczenia wykonania ZO – w przypadkach, gdy w ocenie MG wartość, o zaliczenie której ubiegał się LMC była wyższa od rzeczywiście zrealizowanej wartości zobowiązań; w tych przypadkach zagraniczny dostawca był informowany o konieczności złożenia wniosków

o zaliczenie wraz z załącznikami w odniesieniu do prawidłowej wartości podlegającej zaliczeniu;

- formalnego weryfikowania poziomu zaliczeń – poprzez uchylenie się od skutków prawnych oświadczeń złożonych pod wpływem błędu – w kilku przypadkach, gdy w wyniku kontroli wykonywania ZO okazało się, że wartość zaliczona (potwierdzona oświadczeniami LMC, offsetodawcy i offsetobiorcy) jest wyższa niż wartość, która zgodnie z umową offsetową powinna zostać zaliczona (sytuacja taka miała miejsce w odniesieniu do 8 zobowiązań zawartych w 5 projektach).

4. INFORMACJE DODATKOWE O PRZEPROWADZONEJ KONTROLI

4.1. Organizacja kontroli

Do przygotowania i uruchomienia obecnej kontroli, mając na względzie specyfikę problematyki offsetowej, wykorzystano wyniki kontroli rozpoznawczej prawidłowości przygotowania i zawierania umów offsetowych, przeprowadzonej na przełomie 2005 i 2006 r. w Ministerstwie Gospodarki przez Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji (KGP). Wyniki tej kontroli, w odniesieniu do umowy offsetowej z LMC, omówiono w pkt 3.2 1. *Informacji*.

W trakcie obecnej kontroli poza Ministerstwem Gospodarki, gdzie analizą objęto wszystkie bezpośrednie i pośrednie ZO planowane i zaliczone na poczet umowy offsetowej z LMC w latach 2003-2006 (Zestawienia 5.7.6. – 5.7.8.) kontrolą objęto wybranych offsetobiorców (beneficjentów tej umowy), u których ulokowane zostały te zobowiązania. Siedziby badanych offsetobiorców usytuowane były na terenie województw: mazowieckiego, łódzkiego, kujawsko-pomorskiego, pomorskiego, śląskiego i świętokrzyskiego.

Zdecydowana większość offsetobiorców to przedsiębiorcy prywatni. W odniesieniu do tego typu podmiotów, stosownie do uregulowań *ustawy o NIK*⁴³, Izba nie ma podstaw prawnych do prowadzenia w nich czynności kontrolnych (w zakresie innym niż wykorzystywanie przez nie majątku lub środków państwowych lub komunalnych oraz wywiązywanie się z zobowiązań finansowych na rzecz państwa).

W przypadku offsetu bezpośredniego z 9 projektów realizowanych u 7 offsetobiorców (w PZL „Mielec” Sp. z o.o. i WSK „PZL-Rzeszów” SA ulokowane były po dwa projekty offsetowe – odpowiednio 1-105 i 1-114 oraz 1-110 i 1-145-1), kontrolą NIK objęto 4 offsetobiorców. W badanych podmiotach wykonano 25 ZO zaliczonych na poczet umowy z LMC w I etapie jej realizacji. Ich wartość offsetowa wyniosła ogółem 861 533 tys. USD, stanowiąc 64,7% wartości offsetowej wszystkich zobowiązań tej kategorii (42 ZO o łącznej

⁴³ Ustawa *ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli* (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.).

wartości offsetowej 1 332 564 tys. USD). Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera Zestawienie 5.7.6.

W przypadku offsetu pośredniego z 11 projektów realizowanych u 11 offsetobiorców (w GM Manufacturing Poland Sp. z o.o. realizowane były dwa projekty offsetowe – 2-116 i 2-146, a w ramach projektu 2-103 offsetobiorcami były 2 podmioty – Uniwersytet Łódzki i Fundacja FIRE), kontrolą NIK objęto 2 offsetobiorców. W badanych podmiotach wykonano 10 ZO zaliczonych na poczet umowy z LMC w I etapie jej realizacji. Ich wartość offsetowa wyniosła ogółem 720 000 tys. USD, stanowiąc 24% wartości offsetowej wszystkich zobowiązań tej kategorii (38 ZO o łącznej wartości offsetowej 2 999 624 tys. USD). Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera Zestawienie 5.7.7.

Ogółem kontrolowani przez NIK offsetobiorcy realizowali 35 z 80 ZO zaliczonych w I etapie umowy z LMC. Ich łączna wartość offsetowa wynosiła 1 581 533 tys. USD, stanowiąc 36,5% wartości offsetowej wszystkich zobowiązań zaliczonych w tym czasie (4 332 186 tys. USD). Szczegółowe dane w tym zakresie zawiera Zestawienie 5.7.2.

W gronie badanych przez NIK offsetobiorców znalazła się:

- szkoła wyższa (Uniwersytet Łódzki) – projekt 2-103,
- jednostka badawczo-rozwojowa (Instytut Lotnictwa) – projekt 1-112,
- 4 przedsiębiorcy – spółki z częściowym udziałem Skarbu Państwa: ZM „Mesko” SA (projekt 1-108); ZCh „Nitro-Chem” SA (projekt 1-147); ZM „Bumar-Łabędy” SA (projekt 1-149) i Grupa „Lotos” SA (projekt 2-102).

Opis przedmiotu tych i pozostałych zobowiązań, wraz ze stopniem ich realizacji w latach 2003-2006, w przypadku offsetu bezpośredniego przedstawiono w Zestawieniu 5.7.6, a w przypadku offsetu pośredniego w Zestawieniu 5.7.7.

Na podstawie art. 2 ust. 1 w związku z art. 5 ust. 1 *ustawy o NIK*, kontrola w jednostkach państwowych (Ministerstwo Gospodarki, Uniwersytet Łódzki i Instytut Lotnictwa) przeprowadzona została pod względem legalności, gospodarności, celowości i rzetelności. W przypadku pozostałych offsetobiorców (spółek z częściowym udziałem Skarbu Państwa), na podstawie art. 2 ust. 3 w związku z art. 5 ust. 3 ww. ustawy, badania prowadzone były natomiast pod względem legalności i gospodarności.

4.2. Postępowanie kontrolne i działania podjęte po zakończeniu kontroli

Zasięgnięcie dodatkowych informacji

W trakcie kontroli w Ministerstwie Gospodarki, w trybie art. 29 pkt 2 lit. f *ustawy o NIK*, zasięgnięto informacji i żądano wyjaśnień od:

- Ministra Obrony Narodowej – w zakresie: przebiegu przetargu na wyposażenie Sił Zbrojnych RP w samoloty wielozadaniowe, wagi kryterium „offsetu” w końcowej ocenie oferty oraz zaangażowania Wojskowych Zakładów Lotniczych (WZL) w serwisowanie użytkowanych przez Polskę samolotów F-16;
- Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji – w zakresie okoliczności włączenia do umowy offsetowej z LMC projektu 1-100 i przyczyn niepodjęcia jego realizacji w latach 2003-2006 (Zestawienie 5.7.8.);
- Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego – w zakresie okoliczności włączenia do umowy offsetowej z LMC projektu 2-103 (Zestawienie 5.7.7.);
- Zarządu Agencji Rozwoju Przemysłu SA – w zakresie prowadzenia obsługi procesu negocjacji tej umowy offsetowej;
- Zarządów WZL Nr 2 SA w Bydgoszczy (projekt 1-139) i WZL Nr 4 SA w Warszawie (projekt 1-115) – w zakresie okoliczności ich włączenia do umowy offsetowej z LMC oraz przyczyn niepodjęcia ich realizacji w latach 2003-2006 (Zestawienie 5.7.8.);
- Zarządu PHZ „Bartimpex” SA w Warszawie – w zakresie okoliczności włączenia do umowy offsetowej projektu 2-100 oraz przyczyn niepodjęcia jego realizacji w latach 2003-2006 (Zestawienie 5.7.9.);
- Zarządów: PZL „Mielec” Sp. z o.o. (projekt 1-114); Kombinatu PZL „Hydral” SA (projekt 1-151) oraz „ETC-PZL” Aerospace Industries Sp. z o.o. (projekt 2-131) – w zakresie okoliczności ich włączenia do umowy offsetowej z LMC oraz przyczyn niskiego stopnia ich realizacji w latach 2003-2006 (Zestawienia 5.7.6. i 5.7.7.).

Zastrzeżenia do protokołów kontroli

W kontrolowanych jednostkach (offsetobiorcy i MG) nie zgłoszono zastrzeżeń do protokołów kontroli.

Wystąpienia pokontrolne do offsetobiorców

NIK skierowała wystąpienia pokontrolne do kierowników 6 kontrolowanych offsetobiorców. W przypadku 2 badanych jednostek (ZCh „Nitro-chem” SA i Grupa „Lotos” SA), w związku z zakończeniem realizacji ZO lub

nieujawnieniem nieprawidłowości w trakcie ich dotychczasowego wykonywania, nie formułowano wniosków pokontrolnych.

Wnioski pokontrolne skierowane do offsetobiorców dotyczyły:

- kompleksowego zabezpieczenia interesów prawnych i ekonomicznych w umowach zawieranych z podmiotami zewnętrznymi,
- rzetelnego wypełniania wszystkich dokumentów mogących rodzić skutki prawne i ekonomiczne, w tym sprawozdań w związku z realizowanymi zobowiązaniami offsetowymi,
- zintensyfikowania działań podejmowanych przez offsetobiorcę w celu skutecznego wyegzekwowania od offsetodawcy pełnej i terminowej realizacji wszystkich zobowiązań offsetowych pozostających do wykonania.

Realizacja wniosków pokontrolnych przez offsetobiorców

O sposobie wykorzystania uwag i wniosków zawartych w wystąpieniach pokontrolnych, NIK została poinformowana w odpowiedziach udzielonych przez badanych offsetobiorców. Z nadesłanych informacji wynikało, że kierownicy tych jednostek potwierdzili przyjęcie do realizacji wniosków pokontrolnych. Jednocześnie offsetobiorcy przedstawili podjęte przez siebie (lub planowane do podjęcia) działania służące wykonaniu wniosków pokontrolnych we wszystkich wskazanych przez NIK obszarach. Przykładowo Instytut Lotnictwa poinformował Delegaturę NIK w Warszawie⁴⁴ o zobowiązaniu Dyrektorów Pionów oraz kierowników wszystkich komórek organizacyjnych do ścisłej współpracy z działem organizacyjno-prawnym w celu maksymalnego zabezpieczenia interesów prawnych i ekonomicznych Instytutu, a także o zobowiązaniu Dyrektora oraz pracowników Centrum Badań Materiałów i Konstrukcji do sporządzenia rzetelnych sprawozdań w związku z realizowanymi zobowiązaniami offsetowymi.

Zastrzeżenia offsetobiorcy do wystąpienia pokontrolnego

Do ocen, uwag i wniosków zawartych w wystąpieniu pokontrolnym skierowanym do Zarządu ZM „Bumar- Łabędy” SA Zarząd tej Spółki złożył 4 zastrzeżenia. Ich przedmiotem były:

- 1) negatywna ocena ogólna odnosząca się do nieosiągnięcia przez Spółkę wszystkich założonych efektów w ramach projektu 1-149;
- 2) uwaga o parafowaniu przez ówczesny Zarząd ZM „Bumar-Łabędy” SA specyfikacji ZO;

⁴⁴ Pismo z dnia 3 marca 2009 r.

- 3) uwaga, w której stwierdzono, że efekty związane z realizacją ZO oznaczonych od 1-149A do 1-149D możliwe były do osiągnięcia przez offsetobiorcę w wyniku wewnętrznej restrukturyzacji;
- 4) negatywna ocena o niepodejmowania przez Zarządy ZM „Bumar-Łabędy” SA (w tym ostatni) działań mających na celu określenie wiążących zasad współpracy w odniesieniu do pięciu pozostałych ZO w ramach projektu 1-149 oznaczonych od 1-149E do 1-149I.

Komisja Rozstrzygająca NIK, uchwałą Nr 13/2009 z dnia 20 kwietnia 2009 r., uwzględniła w całości zastrzeżenia nr 2, 3, 4, a w części zastrzeżenie nr 1 (bez zmiany brzmienia negatywnej oceny ogólnej z jednoczesnym wykreśleniem sformułowanego na jej podstawie wniosku pokontrolnego).

**Wystąpienie
pokontrolne do MG**

W wystąpieniu pokontrolnym do Ministra Gospodarki, podsumowującym kontrole prowadzone w Ministerstwie i u wybranych offsetobiorców, NIK sformułowała niżej wymienione wnioski.

1. Kontynuowanie – z aktywnym wykorzystaniem bieżącej analizy stanu dotychczasowej realizacji umowy z LMC i osiągniętych w jej ramach efektów – negocjacji z zagranicznym dostawcą, zmierzających do uzyskania gwarancji wykonania wszystkich uzgodnionych ze Skarbem Państwa zobowiązań offsetowych.
2. Podjęcie, na bazie doświadczeń płynących z dotychczasowej realizacji umowy z LMC, w odniesieniu do pozostałych umów offsetowych, odpowiednich działań organizacyjnych, zmierzających do podniesienia efektywności wykorzystania instrumentu offsetu w zakresie osiągania wszystkich celów przewidzianych w art. 5 *ustawy offsetowej*, w szczególności poprzez:
 - sprawne dokończenie prac nad *Strategią offsetową*;
 - upowszechnienie rzetelnej wiedzy na temat offsetu i przepisów prawnych regulujących tę kwestię na gruncie prawodawstwa krajowego, wśród zagranicznych dostawców, offsetobiorców oraz przedsiębiorców (potencjalnych offsetobiorców);
 - konsekwentne wykorzystywanie, przy rozpatrywaniu propozycji projektów i zobowiązań offsetowych, gospodarczych i obronnych

potrzeb państwa wyrażonych w dokumentach strategicznych i programowych, przyjętych przez Rząd lub Ministerstwo Gospodarki;

- doskonalenie działań towarzyszących: przygotowywaniu, kwalifikowaniu oraz negocjowaniu poszczególnych projektów i zobowiązań offsetowych, zwłaszcza pod kątem zapewnienia możliwości pełnej realizacji tych projektów i zobowiązań;
- zwrócenie uwagi na uwzględnienie w poszczególnych umowach offsetowych odpowiednich postanowień zabezpieczających jak najlepiej i jak najpełniej interesy Skarbu Państwa, a w miarę możliwości również poszczególnych offsetobiorców;
- opracowanie systemu badania efektywności poszczególnych projektów i zobowiązań offsetowych.

3. Rozważenie przygotowania, na bazie dotychczasowych doświadczeń płynących z realizacji umowy z LMC i pozostałych umów offsetowych, propozycji zmian w *ustawie offsetowej* i przepisach wykonawczych, zmierzających do podniesienia efektywności wykorzystania tego instrumentu polityki gospodarczej.

**Realizacja wniosków
pokontrolnych przez
MG**

W odpowiedzi na wystąpienie pokontrolne Minister Gospodarki poinformował NIK, że Ministerstwo wykorzysta wszystkie wnioski wynikające z tej kontroli, a podjęte w ich wyniku działania przyczynią się do doskonalenia mechanizmu offsetowego, w celu uzyskania jak najlepszych korzyści dla polskiej gospodarki. Minister Gospodarki stwierdził jednocześnie, że choć dotychczasowe efekty realizacji zobowiązań offsetowych mogą się wydawać niezbyt imponujące, należy jednak zauważyć, że uchroniły one kilka podmiotów od upadłości.

Odnosząc się natomiast do zaleceń zawartych w poszczególnych wnioskach pokontrolnych Minister Gospodarki poinformował o prowadzonych przez siebie działaniach.

Ad 1.

Ministerstwo na bieżąco prowadzi z przedstawicielami LMC rozmowy, których celem jest mobilizowanie zagranicznego dostawcy do pełnej

realizacji zawartych w umowie offsetowej zobowiązań. Rozmowy takie będą kontynuowane.

Ad 2.

Zakończenie prac nad *Strategicznymi kierunkami polityki offsetowej* planowane jest na koniec 2009 r. Równoległe prowadzone są prace zmierzające do opracowania podręcznika offsetowego. W publikacji tej planowane jest m.in. wskazanie dotychczasowych doświadczeń związanych z realizacją zobowiązań offsetowych, zarówno tych pozytywnych jak i takich, które nie przyniosły oczekiwanych efektów.

W trakcie przygotowywania propozycji zobowiązań offsetowych zawartych w *Założeniach do ofert offsetowych* oraz w *Założeniach do propozycji negocjacyjnych* pod uwagę brane są priorytety wskazywane m.in. przez Ministerstwo Obrony Narodowej oraz Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego – ukierunkowane na transfer technologii związany z remontami i serwisowaniem uzbrojenia i sprzętu wojskowego będącego przedmiotem dostaw.

W ramach mobilizowania offsetobiorców do zawierania umów biznesowych do specyfikacji nowych zobowiązań offsetowych wprowadzone zostało postanowienie, że przedmiotem realizacji ZO jest zawarcie i wykonanie takiej umowy.

Ad 3.

W MG w najbliższym czasie zostaną podjęte działania zmierzające do kolejnej nowelizacji *ustawy offsetowej*. Jej podstawowym celem będzie usprawnienie procesu zawierania umów offsetowych oraz zwiększenie efektywności ich wykorzystania dla rozwoju gospodarczego Polski. Ponadto nowelizacja musi uwzględnić postanowienia Kodeksu Postępowania w Zakresie Offsetu, do przestrzegania którego Polska jest zobowiązana od dnia 1 lipca 2009 r., przy czym termin transpozycji wytycznych tego Kodeksu do ustawodawstwa krajowego został wskazany na dzień 15 października 2010 r.

5. ZAŁĄCZNIKI

5.1. Wykaz skontrolowanych podmiotów oraz jednostek organizacyjnych NIK, które przeprowadziły w nich kontrole

Lp.	Nazwa skontrolowanej jednostki	Jednostka organizacyjna NIK
1.	Ministerstwo Gospodarki	Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji
2.	Zakłady Chemiczne „Nitro-Chem” SA w Bydgoszczy	Delegatura NIK w Bydgoszczy
3.	Grupa „Lotos” SA w Gdańsku	Delegatura NIK w Gdańsku
4.	Zakłady Mechaniczne „Bumar – Łabędy” SA w Gliwicach SA	Delegatura NIK w Katowicach
5.	Zakłady Metalowe „Mesko” SA w Skarżysku-Kamiennej	Delegatura NIK w Kielcach
6.	Uniwersytet Łódzki	Delegatura NIK w Łodzi
7.	Instytut Lotnictwa w Warszawie	Delegatura NIK w Warszawie

5.2. Jednostki organizacyjne ministerstwa właściwego do spraw gospodarki prowadzące działalność w kontrolowanym zakresie

Lp.	Nazwa jednostki organizacyjnej	Okres prowadzenia działalności w kontrolowanym zakresie
1.	Departament Kontroli Eksportu / Departament Rezerw Państwowych i Spraw Obronnych	01.01.1999 r. – 30.10.2000 r.
2.	Departament Przemysłowego Systemu Obronnego	01.11.2000 r. – 31.03.2003 r.
3.	Departament Konkurencyjności Gospodarki	01.04.2003 r. – 13.08.2003 r.
4.	Departament Programów Offsetowych	14.08.2003 r. -

5.3. Lista osób odpowiedzialnych za kontrolowaną działalność

Lp.	Nazwa skontrolowanej jednostki	Nazwisko osoby odpowiedzialnej i okres pełnienia funkcji
1.	Ministerstwo Gospodarki (MG)	Janusz Steinhoff: 31.10.1997 r. – 19.10.2001 r.
		Jacek Piechota: 19.10.2001 r. - 07.01.2003 r.
2.	Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej (MGPiPS)	Jerzy Hausner: 07.01.2003 r. – 04.05.2004 r.
3.	Ministerstwo Gospodarki i Pracy (MGiP)	Jerzy Hausner: 04.05.2004 r. – 31.03.2005 r.
		Jacek Piechota: 31.03. 2005 r. – 31.10.2005 r.
4.	Ministerstwo Gospodarki	Piotr Grzegorz Woźniak: 31.10.2005 r. – 16.11.2007 r.
		Waldemar Pawlak: 16.11.2007 r. -
5.	Zakłady Chemiczne „Nitro-Chem” SA w Bydgoszczy	Włodzimierz Borzych: 28.02.2002 r. – 18.04.2008 r.
		Tomasz Ptaszyński: 18.04.2008 r. -
6.	Grupa „Lotos” SA w Gdańsku	Piotr Olechnowicz: 12.03.2002 r. -
7.	Zakłady Mechaniczne „Bumar – Łabędy” SA w Gliwicach SA	Artur Trzeciakowski: 16.03.2002 r. – 21.02.2007 r.
		Zbigniew Krzyszkowski: 26.03.2007 r. – 30.08.2007 r.
		Grzegorz Gostkowski: 30.08.2007 r. – 14.03.2008 r.
		Wojciech Patola: 14.03.2008 r. -
8.	Zakłady Metalowe „Mesko” SA w Skarżysku-Kamiennej	Artur Łysakowski: 25.07.2002 r. – 21.05.2003 r.
		Piotr Mazurek: 21.05.2003 r. -
9.	Uniwersytet Łódzki	Wiesław Puś 01.09.2002 r. – 01.09.2008 r.
		Włodzimierz Nykiel: 01.09.2008 r. -
10.	Instytut Lotnictwa w Warszawie	Witold Wiśniowski: 01.10.1998 r. -

5.4. Członkowie Kierownictwa ministerstwa właściwego do spraw gospodarki nadzorujący kontrolowaną działalność

Lp.	Nazwa ministerstwa	Nazwisko osoby odpowiedzialnej i okres pełnienia funkcji
1.	Ministerstwo Gospodarki (MG)	Podsekretarz Stanu w MG Henryk Ogryczak : 30.10.2000 r. – 12.11.2001 r.
		Sekretarz Stanu w MG: Andrzej Szarawarski: 12.11.2001 r. – 07.01.2003 r.
2.	Ministerstwo Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej (MGPiPS)	Sekretarz Stanu w MGPiPS Andrzej Szarawarski: 07.01.2003 r. – 15.01.2003 r.
		Sekretarz Stanu w MGPiPS Jacek Piechota: 15.01.2003 r. – 03.03.2004 r.
		Podsekretarz Stanu w MGPiPS Krzysztof Krystowski: 03.03.2004 r. – 04.05.2004 r.
3.	Ministerstwo Gospodarki i Pracy (MGiP)	Podsekretarz Stanu w MGiP. Krzysztof Krystowski: 04.05.2004 r. – 30.09.2005 r.
		Sekretarz Stanu w MGiP Małgorzata Ostrowska: 30.09.2005 r. – 04.11.2005 r.
4.	Ministerstwo Gospodarki (MG)	Podsekretarz Stanu w MG Tomasz Wilczak: 23.11.2005 r. – 07.03.2007 r.
		Sekretarz Stanu w MG Paweł Poncyliusz: 07.03.2007 r. – 23.11.2007 r.
		Podsekretarz Stanu w MG Dariusz Bogdan 21.12..2007 r. -

5.5. Wykaz organów, którym przekazano informację o wynikach kontroli

- Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej
- Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
- Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej
- Prezes Rady Ministrów
- Prezes Trybunału Konstytucyjnego RP
- Prezes Narodowego Banku Polskiego
- Rzecznik Praw Obywatelskich
- Wiceprezes Rady Ministrów – Minister Gospodarki
- Wiceprezes Rady Ministrów – Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji
- Minister Obrony Narodowej
- Szef Biura Bezpieczeństwa Narodowego
- Szef Centralnego Biura Antykorupcyjnego
- Sejmowa Komisja Finansów Publicznych
- Sejmowa Komisja Gospodarki
- Sejmowa Komisja do Spraw Kontroli Państwowej
- Sejmowa Komisja Skarbu Państwa
- Sejmowa Komisja Obrony Narodowej
- Sejmowa Komisja Ustawodawcza
- Senacka Komisja Gospodarki Narodowej
- Senacka Komisja Obrony Narodowej

5.6. Wykaz aktów prawnych dotyczących kontrolowanej działalności

1. Ustawa z dnia 10 września 1999 r. o niektórych umowach kompensacyjnych zawieranych w związku z umowami dostaw na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. Nr 80, poz. 903 ze zm.).
2. Ustawa z dnia 7 czerwca 2002 r. o zmianie ustawy o niektórych umowach kompensacyjnych zawieranych w związku z umowami dostaw na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. Nr 81, poz. 733).
3. Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o niektórych umowach kompensacyjnych zawieranych w związku z umowami dostaw na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. Nr 251, poz. 1845).
4. Ustawa z dnia 7 października 1999 r. o wspieraniu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 83, poz. 932 ze zm.).
5. Ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o zmianie ustawy o wspieraniu restrukturyzacji przemysłowego potencjału obronnego i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. Nr 240, poz. 2053).
6. Ustawa z 23 sierpnia 2001 r. o organizowaniu zadań na rzecz obronności państwa realizowanych przez przedsiębiorców (Dz. U. Nr 122, poz. 1320 ze zm.).
7. Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. - Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 223, poz. 1655 ze zm.), a przed dniem 2 marca 2004 r. ustawa z dnia 10 czerwca 1994 r. o zamówieniach publicznych (Dz. U. z 1998 r. Nr 119, poz. 773 ze zm.)
8. Ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz. U. z 2007 r. Nr 155 poz. 1095 ze zm.), a poprzednio ustawa z dnia 19 listopada 1999 r. - Prawo działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 101, poz. 1178 ze zm.).
9. Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (Dz. U. Nr 67, poz. 679 ze zm.).
10. Ustawa z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2005 Nr 196, poz. 1631 ze zm.)
11. Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm.).
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 września 1999 r. w sprawie wykazu, spółek, przedsiębiorstw państwowych i jednostek badawczo-rozwojowych prowadzących działalność na potrzeby obronności i bezpieczeństwa państwa (Dz. U. Nr 95, poz. 1102 ze zm.).

13. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 lutego 2002 r. w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym (Dz. U. Nr 13, poz. 122 ze zm.).
14. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 20 sierpnia 2004 r. w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym (Dz. U. Nr 192, poz. 1965).
15. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2007 r. w sprawie wykazu przedsiębiorców o szczególnym znaczeniu gospodarczo-obronnym (Dz. U. Nr 214, poz. 1571).
16. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 sierpnia 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad zaliczania zobowiązań offsetowych zagranicznego dostawcy uzbrojenia lub sprzętu wojskowego na poczet wartości umowy offsetowej i wielkości mnożników dla zobowiązań offsetowych bezpośrednich i pośrednich (Dz. U. 66, poz. 792).
17. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 2 lipca 2002 r. w sprawie szczegółowych zasad zaliczania zobowiązań offsetowych zagranicznego dostawcy uzbrojenia lub sprzętu wojskowego na poczet wartości umowy offsetowej (Dz. U. Nr 100, poz. 907).
18. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 maja 2007 r. w sprawie szczegółowych zasad zaliczania zobowiązań offsetowych zagranicznego dostawcy uzbrojenia lub sprzętu wojskowego na poczet wartości umowy offsetowej (Dz. U. Nr 91, poz. 612).
19. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 1 sierpnia 2000 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Komitetu do Spraw Umów Offsetowych (Dz. U. Nr 66, poz. 793 ze zm.).
20. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 2007 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Komitetu do Spraw Umów Offsetowych (Dz. U. Nr 158, poz. 1107).
21. Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 13 grudnia 2007 r. w sprawie wykazy uzbrojenia i sprzętu wojskowego, którego zakup jest objęty obowiązkiem zawarcia umowy offsetowej (Dz. U. Nr 242, poz. 1775).

5.7. Szczegółowe tabele i zestawienia liczbowe

5.7.1. EWOLUCJA ILOŚCI I WARTOŚCI PROJEKTÓW OFFSETOWYCH W RAMACH UMOWY Z LMC

1. OFFSET OGÓŁEM			
Wyszczególnienie	Oferta offsetowa LMC (12.11.2002 r.)	Umowa offsetowa z LMC (18.04.2003 r.)	Aktualna oferta LMC (31.12.2008 r.)
<i>Liczba projektów</i>	86	44	27
Udział (w %)	(100%)	(100%)	(100%)
<i>Wartość offsetowa</i>	9 265 830 tys. USD	12 613 140 tys. USD	9 738 072 tys. USD
Udział (w %)	(100%)	(100%)	(100%)
2. OFFSET BEZPOŚREDNI			
Wyszczególnienie	Oferta offsetowa LMC (12.11.2002 r.)	Umowa offsetowa z LMC (18.04.2003 r.)	Aktualna oferta LMC (31.12.2008 r.)
<i>Liczba projektów</i>	49	16	13
Udział (w %)	(56,98%)	(36,36%)	(48,15%)
<i>Wartość offsetowa</i>	4 443 100 tys. USD	4 897 260 tys. USD	3 894 550 tys. USD
Udział (w %)	(47,95%)	(38,83%)	(39,99%)
3. OFFSET POŚREDNI			
Wyszczególnienie	Oferta offsetowa LMC (12.11.2002 r.)	Umowa offsetowa z LMC (18.04.2003 r.)	Aktualna oferta LMC (31.12.2008 r.)
<i>Liczba projektów</i>	37	28	14
Udział (w %)	(43,02%)	(63,64%)	(51,85%)
<i>Wartość offsetowa</i>	4 822 730 tys. USD	7 715 880 tys. USD	5 843 522 tys. USD
Udział (w %)	(52,05%)	(61,17%)	(60,01%)

5.7.2. WARTOŚĆ PROJEKTÓW OFFSETOWYCH ZALICZONYCH NA POCZET I ETAPU UMOWY Z LMC

1. OFFSET OGÓŁEM			
Wyszczególnienie	Projekty offsetowe planowane do wykonania w latach 2003-2006*	Projekty offsetowe zaliczone na poczet I etapu umowy z LMC	Odchylenie wielkości planowanych od wielkości wykonanych
<i>Liczba projektów</i>	26	20	6
Udział (w %)	(100%)	(100%)	(100%)
<i>Wartość offsetowa</i>	5 062 826 tys. USD	4 332 186 tys. USD	730 640 tys. USD
Udział (w %)	(100%)	(100%)	(100%)
2. OFFSET BEZPOŚREDNI			
Wyszczególnienie	Projekty offsetowe planowane do wykonania w latach 2003-2006*	Projekty offsetowe zaliczone na poczet I etapu umowy z LMC	Odchylenie wielkości planowanych od wielkości wykonanych
<i>Liczba projektów</i>	12	9	3
Udział (w %)	(46,15%)	(45,00%)	(50,00%)
<i>Wartość offsetowa</i>	1 817 368 tys. USD	1 332 563 tys. USD	484 805 tys. USD
Udział (w %)	(35,90%)	(30,76%)	(66,35%)
3. OFFSET POŚREDNI			
Wyszczególnienie	Projekty offsetowe planowane do wykonania w latach 2003-2006*	Projekty offsetowe zaliczone na poczet I etapu umowy z LMC	Odchylenie wielkości planowanych od wielkości wykonanych
<i>Liczba projektów</i>	14	11	3
Udział (w %)	(53,85%)	(55,00%)	(50,00%)
<i>Wartość offsetowa</i>	3 245 460 tys. USD	2 999 624 tys. USD	245 836 tys. USD
Udział (w %)	(64,10%)	(69,24%)	(33,65%)

*Z uwzględnieniem zmian w zakresie ilości i wartości projektów offsetowych dokonanych po podpisaniu umowy z LMC wg stanu na koniec 2008 r.

5.7.3. STRUKTURA ZOBOWIĄZAŃ OFFSETOWYCH ZALICZONYCH NA POCZET I ETAPU UMOWY Z LMC

1. OFFSET OGÓŁEM			
Wyszczególnienie	ZO zaliczone przy zastosowaniu mnożników z przedziału (0,5-2,0)	ZO zaliczone przy zastosowaniu mnożników z przedziału (2,0-5,0)	Ogółem wszystkie ZO
<i>Liczba ZO</i>	66	14	80
Udział (w %):			
- w danej kategorii	(82,50%)	(17,50%)	(100%)
- w offsecie ogółem	(100%)	(100%)	(100%)
<i>Wartość offsetowa ZO</i>	3 446 237 tys. USD	885 951 tys. USD	4 332 188 tys. USD
Udział (w %):			
- w danej kategorii	(79,55%)	(20,45%)	(100%)
- w offsecie ogółem	(100%)	(100%)	(100%)
2. OFFSET BEZPOŚREDNI			
Wyszczególnienie	ZO zaliczone przy zastosowaniu mnożników z przedziału (0,5-2,0)	ZO zaliczone przy zastosowaniu mnożników z przedziału (2,0-5,0)	Ogółem bezpośrednie ZO
<i>Liczba ZO</i>	33	9	42
Udział (w %):			
- w danej kategorii	(78,57%)	(21,43%)	(100%)
- w offsecie ogółem	(50,00%)	(64,29%)	(52,50%)
<i>Wartość offsetowa ZO</i>	699 613 tys. USD	632 951 tys. USD	1 332 564 tys. USD
Udział (w %):			
- w danej kategorii	(52,50%)	(47,50%)	(100%)
- w offsecie ogółem	(20,30%)	(71,44%)	(30,76%)
3. OFFSET POŚREDNI			
Wyszczególnienie	ZO zaliczone przy zastosowaniu mnożników z przedziału (0,5-2,0)	ZO zaliczone przy zastosowaniu mnożników z przedziału (2,0-5,0)	Ogółem pośrednie ZO
<i>Liczba ZO</i>	33	5	38
Udział (w %):			
- w danej kategorii	(86,84%)	(13,16%)	(100%)
- w offsecie ogółem	(50,00%)	(35,71%)	(47,50%)
<i>Wartość offsetowa ZO</i>	2 746 624 tys. USD	253 000 tys. USD	2 999 624 tys. USD
Udział (w %):			
- w danej kategorii	(91,57%)	(8,43%)	(100%)
- w offsecie ogółem	(79,70%)	(28,56%)	(69,24%)

5.7.4. PRZEBIEG WYKONYWANIA ZOBOWIĄZAŃ OFFSETOWYCH NA POCZET I ETAPU UMOWY Z LMC

1. OFFSET OGÓLEM					
Wyszczególnienie	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	Razem lata 2003-2006
<i>Liczba ZO</i>	10	24	30	16	80
Udział (w %):					
- w danym roku	100%	100%	100%	100%	100%
- w latach 2003-2006	12,50%	30,00%	37,50%	20,00%	100%
<i>Wartość offsetowa ZO (w tys. USD)</i>	268 968	1 006 475	2 410 847	645 898	4 332 188
Udział (w %):					
- w danym roku	100%	100%	100%	100%	100%
- w latach 2003-2006	6,21%	23,23%	55,65%	14,91%	100%
2. OFFSET BEZPOŚREDNI					
Wyszczególnienie	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	Razem lata 2003-2006
<i>Liczba ZO</i>	4	10	15	13	42
Udział (w %):					
- w danym roku	40,00%	41,67%	50,00%	81,25%	52,50%
- w latach 2003-2006	9,52%	23,81%	35,71%	30,95%	100%
<i>Wartość offsetowa ZO (w tys. USD)</i>	32 212	168 664	881 439	250 249	1 332 564
Udział (w %):					
- w danym roku	11,98%	16,76%	36,56%	38,74%	30,76%
- w latach 2003-2006	2,42%	12,66%	66,15%	18,78%	100%
3. OFFSET POŚREDNI					
Wyszczególnienie	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	Razem lata 2003-2006
<i>Liczba ZO</i>	6	14	15	3	38
Udział (w %):					
- w danym roku	60,00%	58,33%	50,00%	18,75%	47,50%
- w latach 2003-2006	15,79%	36,84%	39,47%	7,89%	100%
<i>Wartość offsetowa ZO (w tys. USD)</i>	236 756	837 811	1 529 408	395 649	2 999 624
Udział (w %):					
- w danym roku	88,02%	83,24%	63,44%	61,26%	69,24%
- w latach 2003-2006	7,89%	27,93%	50,99%	13,19%	100%

5.7.5. PRZEBIEG ZALICZANIA ZOBOWIĄZAŃ OFFSETOWYCH NA POCZET I ETAPU UMOWY Z LMC

1. OFFSET OGÓLEM							
Wyszczególnienie	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.	Razem
<i>Liczba ZO</i>	1	12	23	30	13	1	80
Udział (w %):							
- w danym roku	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
- w latach 2003-2008	1,25%	15,00%	28,75%	37,50%	16,25%	1,25%	100%
<i>Wartość offsetowa ZO (w tys. USD)</i>	210 000	253 403	2142920	1385417	321 545	18 900	4 332 185
Udział (w %):							
- w danym roku	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
- w latach 2003-2008	4,85%	5,85%	49,47%	31,98%	7,42%	0,44%	100%
2. OFFSET BEZPOŚREDNI							
Wyszczególnienie	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.	Razem
<i>Liczba ZO</i>	-	2	9	19	11	1	42
Udział (w %):							
- w danym roku	-	16,66%	39,13%	63,33%	84,62%	100%	52,50%
- w latach 2003-2008	-	4,76%	21,43%	45,24%	26,19%	2,38%	100%
<i>Wartość offsetowa ZO (w tys. USD)</i>	-	51 384	789 510	260 930	211 837	18 900	1 332 561
Udział (w %):							
- w danym roku	-	20,28%	36,84%	18,83%	65,88%	100%	30,76%
- w latach 2003-2008	-	3,86%	59,25%	19,58%	15,90%	1,42%	100%
3. OFFSET POŚREDNI							
Wyszczególnienie	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.	2008 r.	Razem
<i>Liczba ZO</i>	1	10	14	11	2	-	38
Udział (w %):							
- w danym roku	100%	83,33%	60,87%	36,67%	15,38%	-	47,50%
- w latach 2003-2008	2,63%	26,32%	36,84%	28,95%	5,26%	-	100%
<i>Wartość offsetowa ZO (w tys. USD)</i>	210 000	202 019	1353410	1124487	109 708	-	2 999 624
Udział (w %):							
- w danym roku	100%	79,72%	63,16%	81,17%	34,12%	-	69,24%
- w latach 2003-2008	7,00%	6,73%	45,12%	37,49%	3,66%	-	100%

5.7.6. ZOBOWIĄZANIA BEZPOŚREDNIE ZALICZONE NA POCZET I ETAPU UMOWY OFFSETOWEJ Z LMC

Lp.	Nr ZO	Nazwa offsetodawcy	Nazwa offsetobiocy	Przedmiot zobowiązania offsetowego	Wartość offsetowa (tys. USD, %):			Uwagi
					całego projektu	planowana na lata 2003-2006	zaliczona w latach 2003-2006	
1.	1-105	Skytrack LLC, USA	PZL „Mielec” Sp. z o.o.	Wsparcie przy certyfikacji FAA. Eksportowa sprzedaż samolotów M-28 i M-18 do Ameryki Płn i Pd. Programy B+R dla pochodnych typów samolotów. Współpraca w zakresie produkcji podzespołów innych typów samolotów dla producentów z Ameryki Pł.	54 000 (100%)	54 000 (100%) (100%)	54 146 (100,27%) (100,27%)	Realizacja projektu została zakończona w 2005 r. po uzyskaniu certyfikatu FAA. Pozostałe zobowiązania, w związku z niezamówieniem wymaganej ilości samolotów oraz brakiem porozumień co do ich cen i konfiguracji, zostały wycofane i zastąpione innymi projektami.
2.	1-108	Nammo SA Norwegia	ZM „Mesko” SA	Nieodpłatne uruchomienie (w oparciu o przekazaną technologię) produkcji nowoczesnej amunicji, jej zakupy oraz utylizacja przeterminowanych środków bojowych.	875 700 (100%)	663 122 (75,72%) (100%)	646 671 (73,85%) (97,52%)	Na niższą od planowanej wartość offsetową realizowane były zobowiązania, których przedmiotem były zakupy offsetodawcy.
3.	1-110	United Technologies Corporation (UTC), USA/ Pratt & Whitney (P&W), USA	WSK „PZL-Rzeszów” SA	Dokonanie wkładu kapitałowego przez offsetodawcę w celu przeprowadzenia restrukturyzacji i modernizacji offsetobiocy. Złożenie zamówień na zakup części i podzespołów oraz pomoc marketingowa w ich eksporcie.	1 335 380 (100%)	552 616 (41,38%) (100%)	409 006 (30,63%) (74,01%)	Realizacja zobowiązań, których przedmiotem były zamówienia i zakupy przebiegała z wyprzedzeniem w stosunku do harmonogramu. Zobowiązania inwestycyjno-kapitałowe i rzeczowe nie były realizowane.

Lp.	Nr ZO	Nazwa offsetodawcy	Nazwa offsetobiorcy	Przedmiot zobowiązania offsetowego	Wartość offsetowa (tys. USD, %):			Uwagi
					całego projektu	planowana na lata 2003-2006	zaliczona w latach 2003-2006	
4.	1-112	UTC/P&W, USA	Instytut Lotnictwa	Utworzenie (w drodze transferu technologii, inwestycji kapitałowych i uruchomienia prac B+R) Centrum Badań Materiałowych	133 600 (100%)	60 000 (44,91%) (100%)	6 762 (5,06%) (11,27%)	Zobowiązanie, którego przedmiotem było wykonanie prac B+R realizowane było na niższą od planowanej kwotę (wartość offsetową). Offsetodawca i offsetobiorca przedstawiali rozbieżne wyceny wartości przekazanej technologii.
5.	1-114	UTC/P&W USA w tym P&W Canada	PZL „Mielec” Sp. z o.o.	Zakup przez offsetodawcę części lotniczych produkowanych przez offsetobiorcę	57 000 (100%)	15 200 (26,67%) (100%)	6 443 (11,30%) (43,70%)	Zobowiązania (zamówienia offsetodawcy), w ramach tego projektu, realizowane były na niższą od planowanej kwotę (wartość offsetową) .
6.	1-145-1	Royston Component Ltd. UK	WSK „PZL-Rzeszów” SA	Zakup przez offsetodawcę komponentów do turbosprężarek i urządzeń energetycznych produkowanych przez offsetobiorcę.	1 960 (100%)	1 960 (100%) (100%)	1 384 (70,61%) (70,61%)	Realizacja całego projektu została zakończona w 2004 r. w związku z jego wycofaniem z umowy offsetowej.
7.	1-147	Alliant Techsystems Inc. (ATK), USA	ZCh „Nitro-Chem” SA	Zakup przez offsetodawcę materiałów wybuchowych produkowanych przez offsetobiorcę.	28 400 (100%)	22 400 (78,87%) (100%)	28 400 (100%) (126,79%)	Realizacja całego projektu została zakończona w 2006 r., tj. z wyprzedzeniem w stosunku do planowanego harmonogramu.

Lp.	Nr ZO	Nazwa offsetodawcy	Nazwa offsetobiorcy	Przedmiot zobowiązania offsetowego	Wartość offsetowa (tys. USD, %):			Wartość offsetowa ZO (tys. USD, %):
					całego projektu	planowana na lata 2003-2006	zaliczona w latach 2003-2006	
8.	1-149	General Motors Europe (GM) AG	ZM „Bumar – Łabędy” SA	Przygotowanie offsetobiorcy do rozpoczęcia roli operatora SILS (centrum logistyczne wstępnego montażu niektórych komponentów) działającego na potrzeby General Motors Manufacturing Poland Sp. z o.o.	220 850 (100%)	179 700 (81,37%) (100%)	179 700 (81,37%) (100%)	Realizacja projektu w I etapie przebiegała zgodnie harmonogramem. W 2008 r. offsetodawca przegrał przetarg na świadczenie usług SILS. W związku z tym jego dalsza realizacja została wstrzymana.
9	1-151	UTC/Hamilton Sundstrand	Kombinat PZL „Hydral” SA	Zakup od offsetobiorcy produktów lub usług związanych z przemysłem lotniczym oraz wsparcie przez offsetodawcę sprzedaży eksportowej tych produktów.	30 100 (100%)	300 (1%) (100%)	50 (0,17%) (16,67%)	Zobowiązania (zamówienia offsetodawcy), w ramach tego projektu, realizowane były na znacznie niższą od planowanej kwotę (wartość offsetową).
RAZEM ZOBOWIĄZANIA OFFSETOWE BEZPOŚREDNIE					2 736 990 (100%)	1 549 298 (56,61%) (100%)	1 332 562 (48,69%) (86,01%)	

5.7.7. ZOBOWIĄZANIA POŚREDNIE ZALICZONE NA POCZET I ETAPU UMOWY Z LMC

Lp.	Nr ZO	Nazwa offsetodawcy	Nazwa offsetobiorcy	Przedmiot zobowiązania offsetowego	Wartość offsetowa (tys. USD, %):			Wartość offsetowa ZO (tys. USD, %):
					całego projektu	planowana na lata 2003-2006	zaliczona w latach 2003-2006	
1.	2-1-109	LMC/ Neromar Shiping Company Ltd	Stocznia Szczecińska Nowa Sp. z o.o.	Zakup przez offsetodawcę statków (kontenerowców) produkowanych przez offsetobiorcę.	238 840 (100%)	31 150 (13,04%) (100%)	76 850 (32,18%) (246,71%)	Zobowiązania (wykonane na wyższą kwotę – wartość offsetową) nie były realizowane przez podmiot wskazany w specyfikacji.
2.	2-1-113	Spółki z grupy kapitałowej UTC	P&W Kalisz/ Aerotech Kalisz	Wkład kapitałowy w celu dokonania restrukturyzacji i modernizacji offsetobiorców, a także zakup od nich towarów i usług przez offsetodawcę.	602 800 (100%)	184 300 (30,57%) (100%)	151 470 (25,13%) (82,19%)	Realizacja zobowiązań, których przedmiotem były zakupy, odbywała się z wyprzedzeniem w stosunku do harmonogramu, a zobowiązań inwestycyjno-kapitałowych z opóźnieniem.
3.	2-1-129	Goodrich Aerospace Ltd., USA	Goodrich Krosno SA	Zakup przez offsetodawcę podzespołów dla przemysłu lotniczego produkowanych przez offsetobiorcę.	34 102 (100%)	20 910 (61,32%) (100%)	34 102 (100%) (163,09%)	Realizacja całego projektu została zakończona w 2006 r., tj. z wyprzedzeniem w stosunku do planowanego harmonogramu.
4.	2-102	LMC/ M. W. Kellog & Kellog, Brown & Root, Shell Global Solution, JGC, UHLE	Grupa Lotos SA (Rafineria Gdańska)	Modernizacja (w drodze nieodpłatnego przekazania nowoczesnych technologii na produkcję paliw) oraz wsparcie w uzyskaniu kredytu na sfinansowanie inwestycji związanych z budową instalacji, przekazany know-how.	918 000 (100%)	527 500 (57,46%) (100%)	468 000 (50,98%) (88,72%)	Zobowiązania, w ramach tego projektu, w związku z jego złożonością oraz kilkukrotną modyfikacją, realizowane były z opóźnieniem w stosunku do planowanego harmonogramu.

Lp.	Nr ZO	Nazwa offsetodawcy	Nazwa offsetobiorcy	Przedmiot zobowiązania offsetowego	Wartość offsetowa (tys. USD, %):			Uwagi
					całego projektu	planowana na lata 2003-2006	zaliczona w latach 2003-2006	
5.	2-103	University of Texas, Austin, USA	Uniwersytet Łódzki, Fundacja FIRE	Stworzenie (na bazie nieodpłatnego transferu know-how – programu studiów magisterskich w dziedzinie komercjalizacji technologii) strategicznego centrum komercjalizacji technologii i inkubacji przedsięwzięć high-tech, które będą przyspieszać rozwój polskich przedsięwzięć gospodarczych (akcelerator technologii).	373 000 (100%)	313 000 (83,91%) (100%)	252 000 (67,56%) (80,51%)	Zobowiązania, w ramach tego projektu, realizowane były z opóźnieniem w stosunku do planowanego harmonogramu. W związku z małą efektywnością części działań, które zostały zakwalifikowane jako realizacja poszczególnych ZO, KUO odroczył wydanie opinii w sprawie ich zaliczenia.
6.	2-116	GM AG	GM Manufacturing Polska Sp. z o.o. w Gliwicach	Uruchomienie produkcji nowego modelu samochodu osobowego (T-300 Astra) wraz z produkcją części zamiennych.	840 000 (100%)	744 000 (85,57%) (100%)	840 000 (100%) (112,90%)	Realizacja całego projektu została zakończona w 2006 r., tj. z wyprzedzeniem w stosunku do planowanego harmonogramu.
7.	2-120-1	Caterpillar World Trading, Genewa	Caterpillar Poland Sp. z o.o. w Janowie Lubelskim	Inwestycje kapitałowe i rzeczowe offsetodawcy oraz zakup przez niego komponentów maszyn do robót ziemnych produkowanych przez offsetobiorcę.	231 680 (100%)	83 880 (36,21%) (100%)	97 606 (42,13%) (116,36%)	Realizacja zobowiązań, których przedmiotem były zamówienia i zakupy przebiegała z wyprzedzeniem w stosunku do harmonogramu. Zobowiązania, kapitałowe i rzeczowe nie były realizowane.

Lp.	Nr ZO	Nazwa offsetodawcy	Nazwa offsetobiorcy	Przedmiot zobowiązania offsetowego	Wartość offsetowa (tys. USD, %):			Uwagi
					całego projektu	planowana na lata 2003-2006	zaliczona w latach 2003-2006	
8.	2-128	Kimball Electronics Group Inc., USA	Kimball Electronics Polska Sp. z o.o.	Inwestycje kapitałowe i rzeczowe offsetodawcy oraz wsparcie eksportu produkowanych przez offsetobiorcę podzespołów elektronicznych na potrzeby przemysłu motoryzacyjnego (a także innych sektorów) poprzez ich sprzedaż w ramach sieci marketingowej Grupy Kapitałowej Kimball.	787 000 (100%)	483 000 (61,37%) (100%)	260 920 (33,15%) (54,02%)	Zobowiązania, których przedmiotem były inwestycje kapitałowe nie były realizowane. Zobowiązania dotyczące wsparcia eksportu były natomiast wykonywane z nadwyżką.
9	2-131	ETC Corporation, USA	ETC-PZL Aerospace Industries Sp. z o. o.	Nieodpłatne przekazanie przez offsetodawcę technologii umożliwiającej offsetobiorcy kooperację w dziedzinie budowy symulatorów lotniczych i systemów szkoleniowych.	240 260 (100%)	51 560 (21,46%) (100%)	3 455 (1,44%) (6,70%)	Zobowiązania (zamówienia offsetodawcy), w ramach tego projektu, realizowane były na znacznie niższą od planowanej wartość offsetową.
10.	2-134-2	Royston Component Ltd., UK	Przedsiębiorstwo Automatyki Przemysłowej w Rzeszowie	Składanie przez offsetodawcę zamówień na zakup od offsetobiorcy elementów do turbosprężarek (w tym odkuwek) oraz zalecanie usług obejmujących wykonywanie elementów wymagających obróbki skrawaniem.	160 (100%)	160 (100%) (100%)	21 (13,13%) (13,13%)	Realizacja całego projektu została zakończona w 2004 r. po jego wycofaniu z umowy offsetowej.

Lp.	Nr ZO	Nazwa offsetodawcy	Nazwa offsetobiorcy	Przedmiot zobowiązania offsetowego	Wartość offsetowa (tys. USD, %):			Uwagi
					całego projektu	planowana na lata 2003-2006	zaliczona w latach 2003-2006	
11.	2-146	GM AG	GM Manufacturing Polska Sp. z o.o. w Gliwicach	Uruchomienie produkcji nowego modelu samochodu osobowego (Opel Zafira) wraz z produkcją części zamiennych.	815 200 (100%)	545 200 (66,88%) (100%)	815 200 (100%) (149,52%)	Realizacja całego projektu została zakończona w 2006 r., tj. z wyprzedzeniem w stosunku do planowanego harmonogramu.
RAZEM ZOBOWIĄZANIA OFFSETOWE POŚREDNIE					5 081 042 (100%)	2 984 660 (58,74%) (100%)	2 999 624 (59,04%) (100,50%)	

5.7.8. NIEREALIZOWANE ZOBOWIĄZANIA BEZPOŚREDNIE W RAMACH UMOWY Z LMC

Lp.	Nr ZO	Nazwa offsetodawcy	Nazwa offsetobiorcy	Przedmiot zobowiązania offsetowego	Wartość offsetowa (tys. USD, %):			Uwagi
					całego projektu	planowana na lata 2003-2006	zaliczona w latach 2003-2006	
1.	1-100	Motorola, USA	Radmor SA Gdynia, Tetra Polska SA	Budowa i wdrożenie ogólnokrajowego specjalistycznego systemu łączności radiowej w systemie Tetra.	347 000 (100%)	202 150 (58,26%)	0	Realizacja projektu – pilotowanego przez MSWiA – uzależniona jest od decyzji rządu o budowie systemu, która do tej pory nie zapadła.
2.	1-115	UTC/P&W, USA	Wojskowe Zakłady Lotnicze (WZL) Nr 4 SA w Warszawie	Modernizacja Zakładów przez offsetodawcę w celu zapewnienia offsetobiorcy możliwości przeprowadzenia badań odbiorczych dla silnika F-100-PW-229.	27 240 (100%)	6 820 (25,04%)	0	Sposób realizacji zobowiązań w ramach tego projektu był niespójny z ideą offsetu. Offsetodawca realizował zobowiązania za pomocą firmy krajowej, będącej offsetobiorcą w ramach innego projektu.
3.	1-139	Aircraft Technologies Incorporation (ATI), USA/ Pratt & Whitney (P&W), USA	WZL Nr 2 SA w Bydgoszczy	Modernizacja Zakładów przez offsetodawcę, utrzymanie techniczne, naprawy i remont samolotów dyspozycyjnych .	266 000 (100%)	59 100 (22,22%)	0	Projekt nie był realizowany. W kwietniu 2008 r. został wycofany z umowy z LMC i zastąpiony nowym zobowiązaniem, którego przedmiotem jest utworzenie w WZL Nr 2 SA centrum serwisowania samolotów F-16.
RAZEM NIEREALIZOWANE ZOBOWIĄZANIA OFFSETOWE BEZPOŚREDNIE					640 240 (100%)	268 070 (41,87%)	0	

5.7.9. NIEREALIZOWANE ZOBOWIĄZANIA POŚREDNIE W RAMACH UMOWY Z LMC

Lp.	Nr ZO	Nazwa offsetodawcy	Nazwa offsetobiorcy	Przedmiot zobowiązania offsetowego	Wartość offsetowa (tys. USD, %):			Uwagi
					całego projektu	planowana na lata 2003-2006	zaliczona w latach 2003-2006	
1.	1-100	Motorola, USA	Radmor SA Gdynia, Tetra Polska SA	Budowa i wdrożenie ogólnokrajowego specjalistycznego systemu łączności radiowej w systemie Tetra.	50 000 (100%)	50 000 (100%)	0	Realizacja projektu - pilotowanego przez MSWiA - uzależniona jest od decyzji rządu o budowie systemu, która do tej pory nie zapadła.
2.	2-100	LMC/ US Chamber of Commerce	Krajowa Izba Gospodarcza (KIG)/ PHZ „Bartimpex” SA	Uruchomienie systemu wspierania eksportu polskich małych i średnich przedsiębiorstw do USA.	700 000 (100%)	210 000 (30%)	0	Projekt nie był realizowany z uwagi na brak możliwości porozumienia się offsetodawcy i offsetobiorcy na poziomie biznesowym.
3.	2-134-6	Royston Component Ltd., UK	SIPMA SA Lublin	Składanie przez offsetodawcę zamówień na zakup od offsetobiorcy komponentów maszyn do robót ziemnych.	12 480 (100%)	800 (6,41%)	0	Projekt nie był realizowany. Offsetodawca wycofał się z jego wykonywania.
RAZEM NIEREALIZOWANE ZOBOWIĄZANIA OFFSETOWE POŚREDNIE					762 480 (100%)	260 800 (34,20%)	0	